

Sprawozdanie z realizacji w 2018 roku
**„Kujawsko-Pomorskiego Programu
na Rzecz Ekonomii Społecznej
do roku 2020”**

---

*Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
w Toruniu*

Toruń, czerwiec 2019 r.

Spis treści

Wprowadzenie	4
Ekonomia społeczna w województwie kujawsko-pomorskim (<i>stan na dzień 31.12.2018 r.</i>)	5
➤ Spółdzielnie socjalne	5
➤ Przedsiębiorstwa społeczne	7
➤ Centra i kluby integracji społecznej.....	10
➤ Zakłady aktywności zawodowej	11
➤ Warsztaty terapii zajęciowej	13
➤ Organizacje pozarządowe.....	14
Działania realizowane przez Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego	15
Działania realizowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu.....	23
Działania realizowane przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej	39
Działania realizowane przez inne podmioty.....	47
Osiągnięte wskaźniki	49
Aneks nr 1 Spółdzielnie socjalne w województwie kujawsko-pomorskim.....	53
Aneks nr 2 Przedsiębiorstwa społeczne w województwie kujawsko-pomorskim	59
Aneks nr 3 Centra integracji społecznej w województwie kujawsko-pomorskim	62
Aneks nr 4 Kluby integracji społecznej w województwie kujawsko-pomorskim	63
Aneks nr 5 Zakłady aktywności zawodowej w województwie kujawsko-pomorskim	66
Aneks nr 6 Warsztaty terapii zajęciowej w województwie kujawsko-pomorskim	68
Aneks nr 7 Podmioty wyróżnione Znakiem Promocyjnym Ekonomii Społecznej „Zakup Prospołeczny” w województwie kujawsko-pomorskim	73
Aneks nr 8 Baza OWES	76
Aneks nr 9 Skład osobowy <i>Regionalnego Komitetu Ekonomii Społecznej</i>	77
Aneks nr 10 Informacja o Międzynarodowym Forum Ekonomii Społecznej (IX Kujawsko-Pomorskim Forum Ekonomii Społecznej)	79
Aneks nr 11 Informacja nt. konkursu wiedzy o ekonomii społecznej dla uczniów szkół średnich... 83	

Wykaz skrótów

CIS – centrum integracji społecznej

EFS – Europejski Fundusz Społeczny

ES – ekonomia społeczna

IZ RPO WK-P 2014-2020 – Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020

JST – jednostka samorządu terytorialnego

KIS – klub integracji społecznej

KRS – Krajowy Rejestr Sądowy

LGD – lokalna grupa działania

LGR – lokalna grupa rybacka

MRPiPS – Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

NGO – (ang. *non-governmental organization*) organizacja pozarządowa

OWES – ośrodek wsparcia ekonomii społecznej

PES – podmiot ekonomii społecznej

Program - „*Kujawsko-Pomorski Program na Rzecz Ekonomii Społecznej do roku 2020*”

PS – przedsiębiorstwo społeczne

PUP – powiatowy urząd pracy

ROPS – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu

RPO WK-P 2014-2020 – Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020

WTZ – warsztat terapii zajęciowej

ZAZ – zakład aktywności zawodowej

Wprowadzenie

10 czerwca 2014 roku Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego uchwałą nr 24/815/14 przyjął do realizacji „*Kujawsko-Pomorski Program na Rzecz Ekonomii Społecznej do roku 2020*”.

Sprawozdanie z realizacji w 2018 roku Programu przedstawia w sposób kompleksowy podejmowane działania, które wpisały się w realizację celu głównego – *Zwiększenie udziału ekonomii społecznej w rozwoju społeczno – gospodarczym, w tym aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w województwie kujawsko-pomorskim*.

W celu pozyskania informacji niezbędnych do przygotowania Sprawozdania zebrano informacje od różnych instytucji z województwa kujawsko-pomorskiego bezpośrednio lub pośrednio powiązanych z sektorem ekonomii społecznej, m.in.: od jednostek samorządu terytorialnego, ośrodków wsparcia ekonomii społecznej, regionalnych funduszy pożyczkowych i poręczeniowych.

Do przygotowania sprawozdania zostały także wykorzystane dane Głównego Urzędu Statystycznego oraz dane pozyskane z Centralnej Aplikacji Statystycznej.

Zebrane dane, w tym działania oraz przedsięwzięcia zostały przyporządkowane poszczególnym realizatorom Programu wraz ze wskazaniem celów szczegółowych Programu, przez nich osiągniętych. Sprawozdanie zawiera także tabelę monitorowania wskaźników zgodnie ze stanem na dzień 31 grudnia 2018 roku.

Zgodnie z zapisami Programu, w połowie jego realizacji, tj. w 2018 r. przeprowadzono badanie ewaluacyjne pt. „Ewaluacja realizacji Kujawsko-Pomorskiego Programu na Rzecz Ekonomii Społecznej do roku 2020”. Efektem ewaluacji był raport uwzględniający ocenę realizacji Programu z uwzględnieniem wskaźników określonych w Programie.

Sprawozdanie opracowano w ramach projektu „*Koordinacja rozwoju ekonomii społecznej w województwie kujawsko-pomorskim*” realizowanego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020, w części współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Ekonomia społeczna w województwie kujawsko-pomorskim (stan na dzień 31.12.2018 r.)

Ekonomia społeczna to sfera aktywności obywatelskiej, która poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy: integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych społeczną marginalizacją, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego) oraz rozwojowi lokalnemu.¹

W 2018 roku w województwie kujawsko-pomorskim zarejestrowane były następujące podmioty ekonomii społecznej (stan na 31.12.2018 r.):

- spółdzielnie socjalne – 85²,
- centra integracji społecznej – 4,
- kluby integracji społecznej – 21,
- zakłady aktywności zawodowej – 9,
- warsztaty terapii zajęciowej – 36,
- organizacje pozarządowe – ok. 4400.

Od 2018 r., zgodnie z procedurą określoną w "Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020", Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej prowadzi listę przedsiębiorstw społecznych. Na dzień 31 grudnia 2018 r. znalazło się na tej liście 37 przedsiębiorstw społecznych z województwa kujawsko-pomorskiego, którymi są przede wszystkim spółdzielnie socjalne, ale także niektóre fundacje, stowarzyszenia i spółki non-profit.

Ekonomia społeczna skupia się nie tyle na zapewnieniu korzyści członkom (zasada wzajemności), ile na zapewnieniu korzyści społecznościom lokalnym i osobom z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

➤ Spółdzielnie socjalne

Spółdzielnia socjalna to wyjątkowy podmiot gospodarczy, łączący w sobie cechy przedsiębiorstwa i organizacji pozarządowej, działający na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. z 2018 poz. 1205). Cechą, która wyróżnia spółdzielnię socjalną jest nadrzędność celów społecznych nad maksymalizacją zysków. Zasadniczym celem istnienia spółdzielni jest udzielenie trwałego wsparcia osobom, które z różnych powodów są w trudnym położeniu na rynku pracy i w związku z tym znalazły się w niestabilnej sytuacji życiowej. Praca w spółdzielni to nie tylko możliwość podjęcia zatrudnienia, ale także szansa na zdobycie wartościowych doświadczeń na rynku pracy, wzięcie spraw w swoje ręce, zdobycie nowych kwalifikacji, nauka współdziałania, rozwój osobisty, społeczny i zawodowy. Członkowie spółdzielni są w pełni odpowiedzialni za sprawy przedsiębiorstwa, uczą się samodzielności i długofalowego planowania, wspólnego decydowania. Sami dbają o finanse, zarządzają własną działalnością, wyznaczają kierunki rozwoju.

¹ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej przyjęty uchwałą nr 164 Rady Ministrów w dniu 12 sierpnia 2014 r. (Monitor Polski 2014 poz. 811 tom 1), str. 21

² Na dzień 31.12.2018 r. dziewięć z tych spółdzielni było w stanie likwidacji.

Spółdzielnię socjalną założyć mogą osoby fizyczne (minimum 3 osoby, ale istnieje obowiązek uzupełnienia składu członkowskiego spółdzielni do 5 osób w terminie 12 miesięcy, wśród nich m.in. osób z następujących grup: osoby bezrobotne, niepełnosprawne, osoby bezdomne, osoby po terapii leczenia uzależnień, osoby chore psychicznie, osoby zwalniane z zakładów karnych, uchodźcy) oraz osoby prawne (minimum 2 osoby prawne – organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego lub kościelne osoby prawne). Spółdzielnia socjalna osób prawnych, w ciągu 6 miesięcy od daty założenia, ma obowiązek zatrudnienia minimum 5 osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy. Osoby te po roku trwania mają prawo stać się członkami spółdzielni.

Zgodnie z danymi Krajowego Rejestru Sądowego do dnia 31.12.2018 r. w województwie kujawsko-pomorskim zarejestrowano 90 spółdzielni socjalnych, w tym 5 jest wyrejestrowanych, a 9 znajdowało się w stanie likwidacji. W stosunku do roku 2017 r. zarejestrowano 8 nowych spółdzielni (lista poniżej), a 2 zostały wyrejestrowane (Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „RAJ” oraz Spółdzielnia Socjalna DOBRA ROBOTA).

W 2018 roku w regionie zarejestrowano osiem nowych spółdzielni socjalnych:

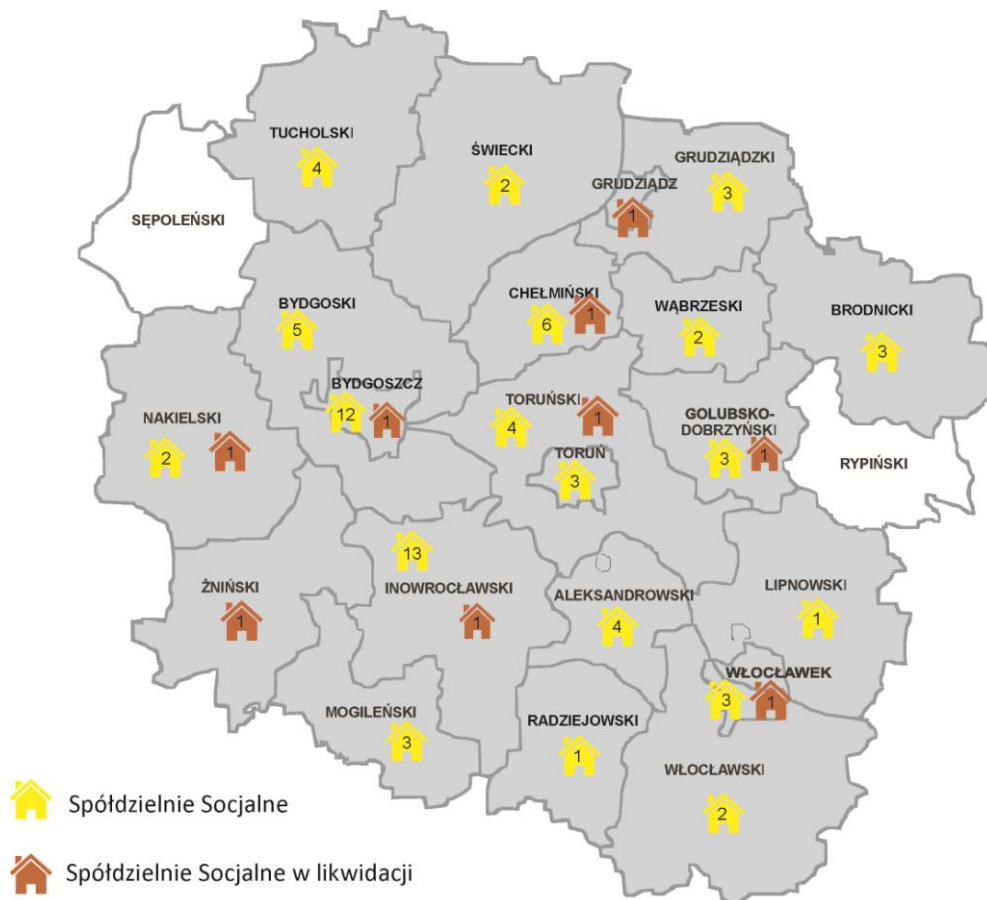
Tabela 1. Spółdzielnie socjalne zarejestrowane w województwie kujawsko-pomorskim w 2018 r. (w układzie powiatowym)

L.p.	Nazwa	Powiat
1	Spółdzielnia Socjalna FACHOWCY	inowrocławski
2	Spółdzielnia Socjalna Podgórska	chełmiński
3	Spółdzielnia Socjalna "BAZA"	wąbrzeski
4	Unisławaska Spółdzielnia Socjalna UNI-ZIEL	chełmiński
5	Spółdzielnia Socjalna HELP	inowrocławski
6	Spółdzielnia Socjalna "Chodecka Zieleń Gminna"	włocławski
7	Spółdzielnia Socjalna "Trans Clean"	włocławski
8	Spółdzielnia Socjalna "Borowiackie Smaki"	tucholski

Wśród 85 zarejestrowanych spółdzielni socjalnych 28 spółdzielnie założone zostały przez osoby prawne a 57 przez osoby fizyczne.

Wykaz spółdzielni socjalnych zarejestrowanych w województwie kujawsko-pomorskim ujęto w Aneksie nr 1 do sprawozdania.

Mapa 1. Spółdzielnie socjalne w województwie kujawsko-pomorskim w 2018 r. (w układzie powiatowym)

Opracowanie:
Dział Rozwoju Ekonomii Społecznej ROPS w Toruniu

Źródło danych: Krajowy Rejestr Sądowy.

➔ Przedsiębiorstwa społeczne

Od 2018 r. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej prowadzi listę przedsiębiorstw społecznych, zgodnie z zapisami "Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020".

Przedsiębiorstwo społeczne to podmiot, który spełnia łącznie poniższe warunki:

- a) jest podmiotem wyodrębnionym pod względem organizacyjnym i rachunkowym, prowadzącym
  - i. działalność gospodarczą zarejestrowaną w Krajowym Rejestrze Sądowym lub
  - ii. działalność odpłatną pożytku publicznego w rozumieniu art. 8 ustawy z dnia 24 kwietnia 2004 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, lub
  - iii. działalność oświatową w rozumieniu art. 170 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59, z późn. zm.), lub

- iv. działalność kulturalną w rozumieniu art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 862),

której celem jest:

- i) integracja społeczna i zawodowa określonych kategorii osób wyrażona poziomem zatrudnienia tych osób:
- (1) zatrudnienie co najmniej 50%:
- osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, z wyłączeniem osób niepełnoletnich, lub
  - osób bezrobotnych, lub
  - absolwentów CIS i KIS, w rozumieniu art. 2 pkt 1a i 1b ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym, lub
  - osób ubogich pracujących, lub
  - osób opuszczających młodzieżowe ośrodki wychowawcze i młodzieżowe ośrodki socjoterapii, lub
  - osób opuszczających zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich;
- (2) zatrudnienie co najmniej 30% osób o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych lub osób z zaburzeniami psychicznymi, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2017 r. poz. 882, z późn. zm.);
- ii) lub realizacja usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej, usług opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3 zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2016 r. poz. 157, z późn. zm.) lub usług wychowania przedszkolnego w przedszkolach lub w innych formach wychowania przedszkolnego zgodnie z ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, przy jednoczesnej realizacji integracji społecznej i zawodowej osób, o których mowa w ppkt i, wyrażonej zatrudnieniem tych osób na poziomie co najmniej 20% (o ile przepisy prawa krajowego nie stanowią inaczej);
- b) jest podmiotem, który nie dystrybuuje zysku lub nadwyżki bilansowej pomiędzy udziałowców, akcjonariuszy lub pracowników, ale przeznaczają go na wzmocnienie potencjału przedsiębiorstwa jako kapitał niepodzielny oraz w określonej części na reintegrację zawodową i społeczną lub na działalność pożytku publicznego prowadzoną na rzecz społeczności lokalnej, w której działa przedsiębiorstwo;
- c) jest zarządzany na zasadach demokratycznych, co oznacza, że struktura zarządzania PS lub ich struktura własnościowa opiera się na współzarządzaniu w przypadku spółdzielni, akcjonariacie pracowniczym lub zasadach partycypacji pracowników, co podmiot określa w swoim statucie lub innym dokumencie założycielskim;

- d) wynagrodzenia wszystkich pracowników, w tym kadry zarządzającej są ograniczone limitami, tj. nie przekraczają wartości, o której mowa w art. 9 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- e) zatrudnia w oparciu o umowę o pracę, spółdzielczą umowę o pracę lub umowę cywilnoprawną (z wyłączeniem osób zatrudnionych na podstawie umów cywilnoprawnych, które prowadzą działalność gospodarczą) co najmniej trzy osoby w wymiarze czasu pracy co najmniej ¼ etatu, a w przypadku umów cywilnoprawnych na okres nie krótszy niż 3 miesiące i obejmujący nie mniej niż 120 godzin pracy łącznie przez wszystkie miesiące, przy zachowaniu proporcji zatrudnienia określonych w lit. a.

Wg stanu na dzień 31.12.2018 r. w województwie kujawsko-pomorskim zarejestrowanych było 37 przedsiębiorstw społecznych (Aneks nr 2).

Mapa 2. Przedsiębiorstwa społeczne w województwie kujawsko-pomorskim w 2018 r. (w układzie powiatowym)

Źródło danych: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

☞ Centra i kluby integracji społecznej

Centra i kluby integracji społecznej służą reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Centrum integracji społecznej to miejsce, w którym osoby uczestnicząc w szkoleniach, warsztatach, spotkaniach integracyjnych przygotowują się do pracy na otwartym rynku. Uczestnikami CIS-ów są osoby, które z różnych względów nie mogą znaleźć, bądź utrzymać pracy (niepełnosprawni, bezdomni, długotrwale bezrobotni, byli więźniowie, uzależnieni od alkoholu i narkotyków po zakończonym leczeniu). Zatrudnienie socjalne nie jest pracą zarobkową, lecz aktywnością, dzięki której osoba wykluczona zdobywa umiejętności zawodowe, odzyskuje godność i wiarę w siebie.

Wg stanu na dzień 31.12.2018 r. w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonowały 4 centra integracji społecznej (Aneks nr 3). W stosunku do roku 2017 r. liczna ta nie uległa zmianie.

Mapa 3. Centra integracji społecznej w województwie kujawsko-pomorskim w 2018 r. (w układzie powiatowym)

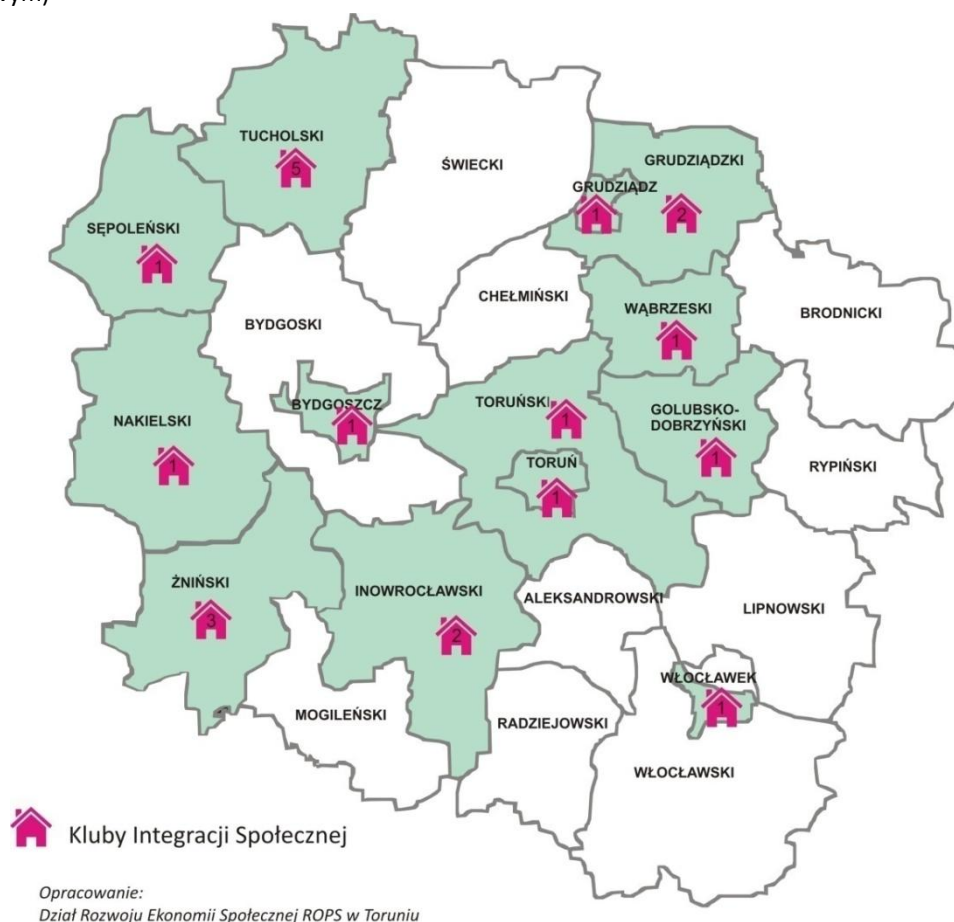

Źródło danych: Rejestr Centrów Integracji Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego prowadzony przez Wojewodę Kujawsko-Pomorskiego.

Klub integracji społecznej to miejsce integrowania grup o podobnych trudnościach i problemach życiowych, gdzie wspierane są wspólne inicjatywy i przedsięwzięcia. Udział w zajęciach klubu integracji społecznej umożliwia odbudowywanie umiejętności w życiu

społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych, a także w podniesieniu kwalifikacji zawodowych. Z KIS-ów mogą korzystać osoby wykluczone i marginalizowane społecznie, zwłaszcza: bezrobotni, uchodźcy, bezdomni, uzależnieni po okresie leczenia, niepełnosprawni w tym chorzy psychicznie i upośledzeni umysłowo. Zajęcia w KIS-ach mogą przybierać różne formy: szkolenia, doradztwo zawodowe, poradnictwo psychologiczne, prace interwencyjne, staże. Wg Rejestru Klubów Integracji Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego prowadzonego przez Wojewodę Kujawsko-Pomorskiego (stan na dzień 01.01.2017 r. – ostatni dostępny rejestr) w województwie kujawsko-pomorskim działało 21 klubów integracji społecznej (Aneks nr 4). W stosunku do roku 2017 r. liczna ta nie uległa zmianie.

Mapa 4. Kluby integracji społecznej w województwie kujawsko-pomorskim w 2018 r. (w układzie powiatowym)

Źródło danych: Rejestr Klubów Integracji Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego prowadzony przez Wojewodę Kujawsko-Pomorskiego.

➔ Zakłady aktywności zawodowej

Celem zakładów aktywności zawodowej jest rehabilitacja społeczna i zawodowa zatrudnionych osób niepełnosprawnych. Dochody jakie osiąga zakład przeznaczone są m.in. na doposażenie stanowisk pracy osób niepełnosprawnych, wsparcie ich rehabilitacji i potrzeb związanych z funkcjonowaniem w społeczeństwie.

Do dnia 31 grudnia 2018 r. na terenie województwa kujawsko-pomorskiego funkcjonowało 9 Zakładów Aktywności Zawodowej: w Bydgoszczy (organizator – miasto Bydgoszcz), Białych Błotach (organizator – gmina Białe Błota), Brodnicy (organizator – powiat brodnicki), Wąbrzeźnie (organizator – Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski), Drzonowie (organizator – gmina Lisewo), Radziejowie (organizator – powiat radziejowski), Tucholi (organizator – powiat tucholski), Przyjezierzu (organizator – gmina Strzelno) i Włocławku (organizator – gmina miasto Włocławek), w których zatrudnionych było łącznie 491 osób, w tym 378 osób z niepełnosprawnością. W porównaniu z rokiem poprzednim, ogólny stan zatrudnienia osób z niepełnosprawnością w ZAZ zwiększył się o 22 osoby. W ogólnej liczbie zatrudnionych osób z niepełnosprawnością były 223 osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności, 154 osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, 173 kobiety oraz 155 mieszkańców wsi. Najwięcej osób z niepełnosprawnością jest w przedziale wiekowym 30-50 lat – 222 osoby, 84 osoby powyżej 50 lat, 72 osoby poniżej 30 lat³.

Wykaz zakładów aktywności zawodowej zawiera Aneks nr 5 do sprawozdania. W stosunku do roku 2017 r. liczna ZAZ nie uległa zmianie.

Mapa 5. Zakłady aktywności zawodowej w województwie kujawsko-pomorskim w 2018 r. (w układzie powiatowym)

Źródło danych: Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Departament Spraw Społecznych.

³ Sprawozdanie z realizacji w 2018 roku wojewódzkiego programu pn. „Równe szanse. Program działania na rzecz osób niepełnosprawnych do 2020 roku”, Załącznik nr 1 do uchwały Nr 12/463/19 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 27 marca 2019 r., str. 40

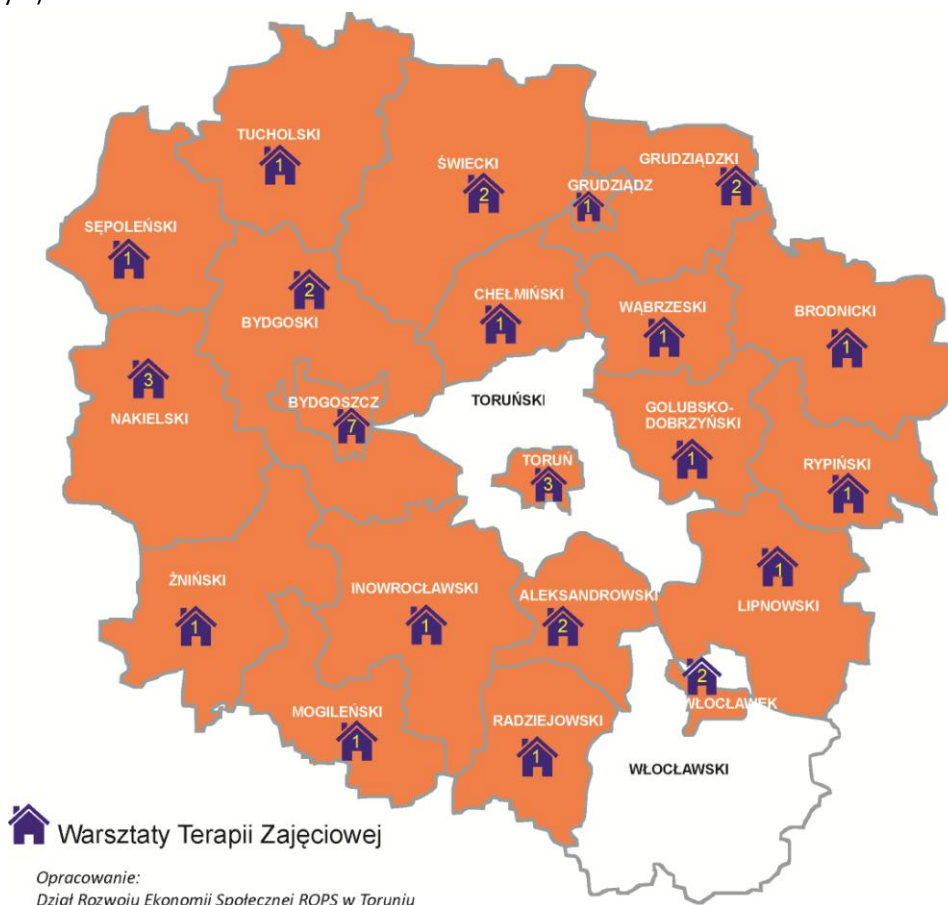
➤ Warsztaty terapii zajęciowej

Warsztat terapii zajęciowej jest placówką stwarzającą osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywrócenia umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Warsztaty te mają na celu przywrócenie osób niepełnosprawnych społeczeństwu poprzez kształtowanie w nich zdolności współżycia z innymi oraz dostosowania się i radzenia sobie w środowisku, w którym żyją.

Korzyści z WTZ odnosi nie tylko osoba niepełnosprawna i jego rodzina, ale także całe społeczeństwo. Dzięki uczestnictwu w terapii zajęciowej osoby niepełnosprawne czują się akceptowane przez innych, przekonują się, że pomimo niepełnosprawności są w pełni wartościowymi członkami społeczeństwa, uczą się samodzielnego rozwiązywania problemów, pokonywania trudności, jak również zdobywają umiejętności kontrolowania swoich emocji.

Zgodnie z danymi Departamentu Spraw Społecznych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz danymi własnymi Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu, w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonowało 36 warsztatów terapii zajęciowej (stan na dzień 31.12.2018r.) (Aneks nr 6). W stosunku do roku 2017 r. liczna ta nie uległa zmianie. W 2018 r. z terapii zajęciowej skorzystało 1 310 osób⁴.

Mapa 6. Warsztaty terapii zajęciowej w województwie kujawsko-pomorskim w 2018 r. (w układzie powiatowym)

Źródło danych: Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

⁴ Na podstawie Sprawozdania z realizacji w 2018 roku wojewódzkiego programu pn. „Równe szanse. Program działania na rzecz osób niepełnosprawnych do 2020 roku.

➔ Organizacje pozarządowe

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, w 2016 r. rejestrze REGON w województwie kujawsko-pomorskim zarejestrowanych było 7.080⁵ organizacji trzeciego sektora (6.152 stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz 928 fundacji). Z tego 70 % NGO prowadziło wyłącznie nieodpłatną działalność statutową, pozostałe zaś odpłatną działalność statutową i/lub działalność gospodarczą.

Organizacje pozarządowe w województwie kujawsko-pomorskim działają najczęściej na wsiach (ponad 40%) oraz w miastach na prawach powiatu (ponad 36%). Główną dziedziną ich działalności jest sport, turystyka, rekreacja i hobby (ponad 31% organizacji) oraz ratownictwo (ponad 18%). W zakresie pomocy społecznej i humanitarnej działa prawie 7% kujawsko-pomorskich NGO⁶.

---

⁵ „Rocznik Statystyczny Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2018”

⁶ „Działalność stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz samorządu gospodarczego i zawodowego w 2016 r. – wyniki wstępne”

Działania realizowane przez Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego

➤ Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej

Wsparcie na utworzenie i działalność zakładów aktywności zawodowej w 2018 roku realizowane było ze środków PFRON będących w dyspozycji Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego (7 258 903,00 zł) oraz ze środków z budżetu województwa 279 089,00 zł⁷.

Tabela 2. Zestawienie przyznanych dotacji w ramach zadania dofinansowanie ze środków PFRON kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej w 2018 roku

L.p.	Podmiot zawierający umowę	Określenie realizowanego zadania województwa	Kwota przyznana (zł)
1	Miasto Bydgoszcz ul. Jezuitska 1 85-102 Bydgoszcz	dofinansowanie kosztów działania zakładu aktywności zawodowej	1 045 667,00
2	Gmina Białe Błota ul. Szubińska 7 86-005 Białe Błota	dofinansowanie kosztów działania zakładu aktywności zawodowej	455 000,00
3	Wąbrzeskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski ul. Matejki 18 87-200 Wąbrzeźno	dofinansowanie kosztów działania zakładu aktywności zawodowej	693 225,00
4	Powiat Brodnicki ul. Kamionka 18 87-300 Brodnica	dofinansowanie kosztów działania zakładu aktywności zawodowej	920 000,00
5	Gmina Lisewo ul. Chełmińska 2 86-230 Lisewo	dofinansowanie kosztów działania zakładu aktywności zawodowej	950 000,00
6	Powiat Radziejowski ul. Kościuszki 17 87-200 Radziejów	dofinansowanie kosztów działania zakładu aktywności zawodowej	1 204 100,00
7	Powiat Tucholski ul. Pocztowa 7 89-500 Tuchola	dofinansowanie kosztów działania zakładu aktywności zawodowej	890 000,00
8	Gmina Strzelno ul. J. Cieślewicza 2 88-320 Strzelno	dofinansowanie kosztów działania zakładu aktywności zawodowej	560 000,00
9	Gmina Miasto Włocławek Zielony Rynek 11/13 87-800 Włocławek	dofinansowanie kosztów działania zakładu aktywności zawodowej	820 000,00
RAZEM:			7 537 992,00

Opracowano na podstawie danych z Departamentu Spraw Społecznych, Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego i Zdrowia, Wydział Integracji Osób Niepełnosprawnych⁸

⁷Dotacja celowa na podstawie art. 29 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 511).

➔ **Wspieranie rozwoju instytucji zatrudnienia socjalnego i integracji społeczno-zawodowej w tym KIS, CIS, ZAZ, WTZ w ramach konkursów RPO WK-P 2014-2020**

- W 2018 roku Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego – Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020, ogłosiła 2 konkursy, w ramach których wspierany był rozwój instytucji zatrudnienia socjalnego i integracji społeczno-zawodowej w tym KIS, CIS, ZAZ, WTZ.

Tabela 3. Cele szczegółowe, w które wpisują się działania Samorządu

Cel szczegółowy 1.1 Wzmocnienie udziału ekonomii społecznej w aktywizacji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluceniem społecznym	
1.1.1	X
1.1.2	X
Cel szczegółowy 2.3 Rozwój infrastrukturalnego systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie	
2.3.1	X
Cel szczegółowy 3.3 Rozwój form współpracy i wsparcia PES ze strony samorządów lokalnych i innych partnerów	
3.3.1	X
Cel szczegółowy 4.1 Monitorowanie wpływu ekonomii społecznej na włączenie społeczne	
4.1.1	X
Cel szczegółowy 4.2 Popularyzacja ekonomii społecznej w społeczeństwie regionu	
4.2.1	X
4.2.2	X

Wykaz konkursów:

- RPKP.09.01.01-IZ.00-04-208/18
- RPKP.09.02.01-IZ.00-04-167/18

W ramach ww. konkursów dofinansowanie mogło zostać przyznane m.in. na zindywidualizowane i kompleksowe działania umożliwiające aktywne włączenie społeczne, a także powrót na rynek pracy realizowane poprzez:

- programy reintegracji zawodowej i społecznej realizowane przez podmioty, o których mowa w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym;
- programy na rzecz wsparcia zatrudnienia i rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami (w tym w ramach WTZ i ZAZ).

Zaplanowane w ramach projektów działania wspierające osoby, rodziny i środowiska zagrożone ubóstwem lub wykluceniem społecznym, musiały być realizowane w oparciu o ścieżkę reintegracji stworzoną indywidualnie dla każdej osoby, rodziny, środowiska.

Indywidualna ścieżka reintegracji zostanie opracowana z uwzględnieniem diagnozy sytuacji problemowej, zasobów, potencjału, predyspozycji, potrzeb.

W 2018 r. realizowane były 22 projekty zakładające rozwój instytucji zatrudnienia socjalnego i integracji społeczno-zawodowej w tym KIS, CIS, ZAZ, WTZ w ramach Poddziałania 9.2.1 RPO WK-P 2014-2020, w ramach konkursów przeprowadzonych w latach 2016-2018. Działania projektowe skierowane były łącznie do 985 osób:

⁸Sprawozdanie z realizacji w 2018 roku wojewódzkiego programu pn. „Równe szanse. Program działania na rzecz osób niepełnosprawnych do 2020 roku”, Załącznik nr 1 do uchwały Nr 12/463/19 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 27 marca 2019 r., str. 41

Tabela 4. Projekty dotyczące rozwoju instytucji zatrudnienia socjalnego i integracji społeczno-zawodowej w tym KIS, CIS, ZAZ, WTZ realizowane w 2018 r.

lp.	nazwa wnioskodawcy	tytuł projektu	liczba odbiorców działań	opis form wsparcia
Konkurs nr RPKP.09.02.01-IZ.00-04-049/16				
1.	Gmina Sępólno Krajeńskie	Klub Integracji Społecznej w Sępólnie Krajeńskim	45	<p>Utworzenie nowego KIS. Uczestnictwo w KIS zawierać będzie trzy elementy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. udział w warsztatach związanych z nabywaniem umiejętności społecznych, jak komunikacja czy asertywność lub też z poszukiwaniem miejsca pracy 2. spotkania ze specjalistami: psychologiem, doradcą zawodowym, coachem, pracownikiem socjalnym, 3. różnego rodzaju kursy edukacyjne. <p>Realizować będzie reintegrację społeczną i zawodową oraz współpracę z pracodawcami (reintegracja zawodowa)</p>
2.	Gmina Inowrocław	Aktywna reintegracja szansą na lepsze życie. Reintegracja społeczno-zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z terenu Gminy Inowrocław.	20	<p>Aktywizacja osób w istniejącym CIS.</p> <p>W ramach reintegracji społecznej:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ocena predyspozycji społecznych i zawodowych w celu indywidualizacji ścieżki reintegracyjnej 2. Trening interpersonalny z psychologiem 3. Doradztwo zawodowe 4. Trening gospodarowania własnymi środkami 5. Kurs komputerowy 6. Szkolenie z zakresu zakładania własnej działalności gospodarczej oraz spółdzielczości socjalnej 7. Indywidualne wsparcie psychologiczne, prawne. <p>W ramach reintegracji zawodowej: warsztaty i szkolenia</p>
3.	Miasto Inowrocław	Wyzwalamy aktywność zawodową w Klubie	10	<p>Utworzenie nowych miejsc w istniejącym KIS.</p> <p>W ramach reintegracji społecznej:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. indywidualne poradnictwo psychologiczne 2. trening personalny 3. grupa wsparcia 4. warsztaty wizażu i autoprezentacji 5. Warsztaty skutecznego pokonywania barier i rozwiązywania konfliktów 6. Trening umiejętności komunikowania i poprawności język 7. Warsztaty z podstaw obsługi komputer. i Internetu. <p>Ponadto kursy zawodowe i staże zawodowe</p>

Konkurs nr RPKP.09.02.01-IZ.00-04-079/17

4.	GMINA LUBICZ	Aktywizacja w Klubie Integracji Społecznej "Nad Drwęcą"	14	<p>Aktywizacja w Klubie Integracji Społecznej "Nad Drwęcą":</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Trening interpersonalny 2. Warsztaty doradztwa zawodowego 3. Zajęcia wizażu i autoprezentacji 4. Zajęcia gospodarowania budżetem domowym - 5. Poradnictwo indywidualne: prawne, psychologiczne, z zakresu przeciwdziałania przemocy, terapeutyczne 6. Doradztwo zawodowe indywidualne - 7. Pośrednictwo pracy 8. Alternatywne Formy Spędzania Czasu Wolnego - 9. Szkolenia zawodowe 10. Staże zawodowe.
5.	Stowarzyszenie „Dorośli-Dzieciom”	Przez WTZ do zatrudnienia.	33	<p>Aktywizacja osób w ramach WTZ. Realizacja projektu zawierać będzie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Narzędzia aktywizacji społecznej: <ul style="list-style-type: none"> - Warsztaty psycho-społeczne - Indywidualne poradnictwo i wsparcie psychologiczne - Treningi kompetencji społecznych 2. Narzędzia aktywizacji zawodowej: <ul style="list-style-type: none"> - Indywidualne doradztwo zawodowe - Kursy zawodowe - Staże zawodowe - Trener pracy dla uczestników projektu 3. Utworzenie w WTZ Pracowni Przygotowania Zawodowego <p>Projekt zawierać będzie kompleksowość wsparcia w ramach ścieżki reintegracji. Wobec uczestników oraz ich otoczenie zastosowane zostaną działania środowiskowe : wyjazdy edukacyjno-integrujące, impreza o charakterze kulturalno-środowiskowym</p>

Konkurs nr RPKP.09.01.01-IZ.00-04-075/16

6.	TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ DZIECI KUJAWSKO - POMORSKI ODDZIAŁ REGIONALNY	AKTYWNI I SAMODZIELNI	30	<p>Projekt zakłada realizację wsparcia dla nowych i aktualnych uczestników WTZ w Kowalewie Pomorskim i Nakle nad Notecią. W ramach projektu będzie realizowane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. rozszerzenie zakresu oddziaływań instrumentami aktywnej integracji dla aktualnych uczestników WTZ (15 osób w WTZ) 2. stworzenie 15 nowych miejsc dla uczestników WTZ w ramach 3 nowych pracowni. 3. główne produkty: realizacja szkoleń
----	--	-----------------------	----	--

				zawodowych dot. Recyklingu i Garncarstwa, Warsztat Aktywnego Poszukiwania Pracy, Treningi Kompetencji i Umiejętności Społecznych, realizacja staży zawodowych, doradztwo zawodowe, prowadzenie 3 nowych pracowni terapeutycznych, terapia psychologiczna, asystent osoby niepełnosprawnej
7.	CISTOR STOWARZYSZENIE PARTNERSTWO SPOŁECZNE	Stokrotkowy Szlak - program reintegracji w ramach centrum integracji społecznej	39	Realizacja programu zatrudnienia socjalnego w istniejącym CIS, składającego się z: 1. reintegracji społecznej (zajęcia grupowe z zakresu treningu interpersonalnego, zajęć aktywizacyjnych, gospodarowania budżetem domowym, profilaktyki uzależnień, warsztatów prawnych oraz indywidualne poradnictwo psychologiczne, prawne, zawodowe i psychoterapia) 2. reintegracji zawodowej (szkolenia teoretyczne oraz praktyki zawodowe w CIS i u pracodawców).
Konkurs nr RPKP.09.02.01-IZ.00-04-136/17				
8.	Gmina Koneck	Rozwój aktywnych form pomocy skierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz działania na rzecz poprawy ich integracji ze środowiskiem	40	Aktywizacja osób z niepełnosprawnościami w istniejącym WTZ. W ramach aktywizacji społecznej: 1. Wsparcie psychologiczne i trening kompetencji społecznych W ramach aktywizacji zawodowej: 1. Kursy i szkolenia zawodowe. 2. Skierowanie na warsztaty terapii zajęciowej
9.	FUNDACJA EKSPERT-KUJAWY	Klub Integracji Społecznej Fundacji Ekspert - Kujawy	90	Aktywizacja osób w istniejącym KIS. W ramach aktywizacji społecznej: 1. Ocena predyspozycji społecznych i zawodowych w celu indywidualizacji ścieżki reintegracyjnej (opracowanie IPD). 2. Trening interpersonalny z psychologiem 3. Grupa samopomocowa 4. Poradnictwo prawne. W ramach aktywizacji zawodowej: doradztwo zawodowe, szkolenia zawodowe.
10.	FUNDACJA EKSPERT-KUJAWY	Klub Integracji Społecznej dla mieszkańców powiatu inowrocławskiego	130	Aktywizacja osób w istniejącym KIS. W ramach aktywizacji społecznej: 1. Ocena predyspozycji społecznych i zawodowych w celu indywidualizacji ścieżki reintegracyjnej (opracowanie IPD). 2. Trening interpersonalny z psychologiem 3. Grupa samopomocowa 4. Poradnictwo prawne. W ramach aktywizacji zawodowej: doradztwo zawodowe, szkolenia zawodowe.

11.	GMINA MIASTO WŁOCŁAWEK	AKTYWNOŚĆ TO PRZYSZŁOŚĆ	60	<p>Aktywizacja osób w istniejącym KIS. W ramach aktywizacji społecznej:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ocena predyspozycji społecznych i zawodowych w celu indywidualizacji ścieżki reintegracyjnej (opracowanie IPD i IŚR). 2. Warsztaty i poradnictwo psychologiczne 3. Grupa samopomocowa. <p>W ramach aktywizacji zawodowej: doradztwo zawodowe, pośrednictwo prawne, szkolenia zawodowe, staże zawodowe.</p>
Konkurs nr RPKP.09.02.01-IZ.00-04-167/18				
12.	CISTOR Stowarzyszenie Partnerstwo Społeczne	Stokrotka Przyszłość - program reintegracji w ramach centrum integracji społecznej	32	<p>Aktywizacja osób w istniejącym CIS. W ramach reintegracji społecznej:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ocena predyspozycji społecznych i zawodowych w celu indywidualizacji ścieżki reintegracyjnej 2. Trening interpersonalny z psychologiem 3. Doradztwo zawodowe 4. Trening gospodarowania własnymi środkami. 5. Warsztaty prawne i komputerowe. 6. Szkolenie z zakresu zakładania własnej działalności gospodarczej oraz spółdzielczości socjalnej. 7. Indywidualne wsparcie psychologiczne, prawne. <p>W ramach reintegracji zawodowej: warsztaty rynku pracy, szkolenia zawodowe.</p>
13.	CISTOR Stowarzyszenie Partnerstwo Społeczne	Aktywna Stokrotka IV - program reintegracji w ramach centrum integracji społecznej	10	<p>Aktywizacja osób w istniejącym CIS. W ramach reintegracji społecznej:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ocena predyspozycji społecznych i zawodowych w celu indywidualizacji ścieżki reintegracyjnej 2. Trening interpersonalny z psychologiem 3. Doradztwo zawodowe 4. Trening gospodarowania własnymi środkami. 5. Warsztaty prawne i komputerowe. 6. Szkolenie z zakresu zakładania własnej działalności gospodarczej oraz spółdzielczości socjalnej. 7. Indywidualne wsparcie psychologiczne, prawne. <p>W ramach reintegracji zawodowej: warsztaty rynku pracy, szkolenia zawodowe.</p>

14.	CISTOR Stowarzyszenie Partnerstwo Społeczne	Aktywna Stokrotka III - program reintegracji w ramach centrum integracji społecznej	10	Aktywizacja osób w istniejącym CIS. W ramach reintegracji społecznej: 1. Ocena predyspozycji społecznych i zawodowych w celu indywidualizacji ścieżki reintegracyjnej 2. Trening interpersonalny z psychologiem 3. Doradztwo zawodowe 4. Trening gospodarowania własnymi środkami. 5. Warsztaty prawne i komputerowe. 6. Szkolenie z zakresu zakładania własnej działalności gospodarczej oraz spółdzielczości socjalnej. 7. Indywidualne wsparcie psychologiczne, prawne. W ramach reintegracji zawodowej: warsztaty rynkowi pracy, szkolenia zawodowe.
15.	Gmina Golub- Dobrzyń	Klub Integracji Społecznej "Aktywni razem"	40	Aktywizacja osób w istniejącym KIS. W ramach reintegracji społecznej: 1. Ocena predyspozycji społecznych i zawodowych w celu indywidualizacji ścieżki reintegracyjnej 2. Poradnictwo psychologiczne, warsztaty komunikacji społecznej i interpersonalne 3. Działania dotyczące uzupełnienia wykształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym W ramach reintegracji zawodowej: doradztwo i poradnictwo zawodowe (grupowe i indywidualne), szkolenia zawodowe, pośrednictwo pracy, staże zawodowe, szkolenia komputerowe.
16.	FUNDACJA EKSPERT-KUJAWY	Klub Integracji Społecznej dla mieszkańców powiatu mogileńskiego	90	Aktywizacja osób w tworzonej Filii KIS. W ramach reintegracji społeczno-zawodowej: 1. Ocena predyspozycji społecznych i zawodowych w celu określenia indywidualnego planu działania (IPD) 2. Samopomocowe grupy wsparcia 3. Poradnictwo prawne i animacja lokalna W ramach reintegracji zawodowej: doradztwo i poradnictwo zawodowe (grupowe i indywidualne), szkolenia zawodowe, staże zawodowe, pośrednictwo pracy.
17.	STOWARZYSZENIE "DOROŚLI- DZIECIOM"	Przez WTZ do zatrudnienia II	30	Aktywizacja osób w istniejących WTZ. W ramach wsparcia psychospołecznego: 1. Warsztaty psychospołeczne. 2. Indywidualne poradnictwo psychologiczne 3. Treningi kompetencji społecznych W ramach reintegracji zawodowej: doradztwo zawodowe, szkolenia zawodowe, trener pracy, pracownia przygotowania zawodowego.

18.	Gmina Sępólno Krajeńskie	Program Aktywizacja i Integracja - Nowy Start w ramach PAL	72	Aktywizacja osób w istniejącym KIS. W ramach wsparcia psychospołecznego: 1. Treningi kompetencji i umiejętności społecznych. 2. Poradnictwo specjalistyczne: prawne, rodzinne i psychologiczne 3. Funkcjonowanie grupy samopomocowej W ramach reintegracji zawodowej: doradztwo zawodowe, szkolenia zawodowe.
19.	Gmina Kęsowo	Aktywność na PLUS	60	Aktywizacja osób w tworzonym KIS. W ramach wsparcia psychospołecznego: 1. Treningi kompetencji i umiejętności społecznych. 2. Poradnictwo psychologiczne 3. Wsparcie asystenta rodziny W ramach reintegracji zawodowej: doradztwo zawodowe, kursy i szkolenia zawodowe.
20.	GMINA MIASTA TORUŃ	Akademia Współpracy	80	Aktywizacja osób w tworzonym KIS. W ramach wsparcia psychospołecznego: 1. Treningi kompetencji i umiejętności społecznych. 2. Poradnictwo psychologiczne, prawne 3. Funkcjonowanie grup wsparcia 4. Warsztaty z zakresu aktywnego poszukiwania pracy, prawa pracy, zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej oraz spółdzielni socjalnych W ramach reintegracji zawodowej: doradztwo zawodowe, kursy i szkolenia zawodowe, staże zawodowe, pośrednictwo pracy.
21.	GMINA NAKŁO NAD NOTECĄ	Moja aktywność - pomysłem na jutro	30	Aktywizacja osób w istniejącym KIS. W ramach wsparcia psychospołecznego: 1. Treningi kompetencji i umiejętności społecznych. 2. Poradnictwo psychologiczne, prawne 3. Funkcjonowanie grup wsparcia 4. Warsztaty z zakresu aktywnego poszukiwania pracy, prawa pracy, zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej oraz spółdzielni socjalnych W ramach reintegracji zawodowej: poradnictwo zawodowe, kursy i szkolenia zawodowe, staże zawodowe.
22.	Gmina Lisewo	"Aktywni niepełnosprawni II"	20	Aktywizacja osób w istniejącym ZAZ. W ramach aktywizacji społecznej: 1. Treningi kompetencji i umiejętności społecznych. 2. Poradnictwo psychologiczne W ramach reintegracji zawodowej: trenerzy pracy, doradztwo zawodowe, poradnictwo zawodowe, szkolenia, praktyki, staże zawodowe.

- W 2018 roku Instytucja Zarządzająca Kujawsko-Pomorskim Regionalnym Programem Operacyjnym na lata 2014-2020 rozstrzygnęła konkurs w ramach Poddziałania 9.4.1 Rozwój

podmiotów sektora ekonomii społecznej [konkurs nr RPKP.09.04.01-IZ.00-04-230/18], w wyniku umowy na prowadzenie OWES podpisały podmioty, które dotychczas te ośrodki prowadziły. Wsparcie infrastrukturalne ekonomii społecznej w województwie kujawsko-pomorskim obrazuje Aneks nr 7 do Sprawozdania – Baza OWES.

- Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego uwzględnił współpracę pomiędzy podmiotami ekonomii społecznej a instytucjami rynku pracy, pomocy i integracji społecznej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020, w szczególności w ramach konkursów Poddziałanie 9.2.1 Aktywne włączenie społeczne ogłaszanych w 2018 roku. Dodatkowo, zgodnie z zapisami *Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych RPO WK-P 2014-2020*, w projektach realizowanych w ramach całej Osi Priorytetowej 9 *Solidarne Społeczeństwo*, usługi i zadania zlecane w ramach projektu winny być realizowane z uwzględnieniem: zasad określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, klauzul społecznych lub zlecane podmiotom ekonomii społecznej.

Działania realizowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu

1. Realizacja projektu pn. „Koordynacja rozwoju ekonomii społecznej w województwie kujawsko-pomorskim” w ramach RPO WK-P 2014-2020

Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163 z późn. zm.) art. 21 pkt 4a, do zadań samorządu województwa należy m.in. koordynowanie działań na rzecz ekonomii społecznej w regionie. Działania te w województwach wykonują jednostki organizacyjne – regionalne ośrodki polityki społecznej.

Działania te obejmują w szczególności⁹:

- 1) rozwój infrastruktury usług aktywizacji, integracji oraz reintegracji społecznej i zawodowej na rzecz osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- 2) inspirowanie i promowanie nowych metod działań w zakresie aktywizacji, integracji oraz reintegracji społecznej i zawodowej osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- 3) wspieranie rozwoju partnerskiej współpracy pomiędzy samorządami lokalnymi a podmiotami świadczącymi usługi aktywizacji, integracji oraz reintegracji społecznej i zawodowej na rzecz osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- 4) monitorowanie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości społecznej służącej zwiększeniu aktywności społecznej i zawodowej osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- 5) zwiększanie kompetencji służb zajmujących się aktywizacją, integracją oraz reintegracją społeczną i zawodową osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Od 2016 r. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu realizuje projektu pn. „Koordynacja rozwoju ekonomii społecznej w województwie kujawsko-pomorskim” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-

⁹ Art. 21a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163 z późn. zm.)

2020, Oś Priorytetowa 9 Solidarne społeczeństwo, Działanie 9.4 Wzmocnienie sektora ekonomii społecznej, Poddziałanie 9.4.2 Koordynacja sektora ekonomii społecznej.

Działania podejmowane w projekcie zostały przygotowane z uwzględnieniem zapisów „Wytucznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020” oraz Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 :

Wsparcie działań z zakresu koordynacji i monitorowania rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie obejmujące:

- a. tworzenie regionalnych sieci współpracy OWES działających w regionie, w tym w szczególności poprzez organizowanie regionalnych spotkań sieciujących dla OWES, umożliwiających wymianę informacji pomiędzy ośrodkami na temat podejmowanych działań, postępów i problemów w realizacji wsparcia, stosowanych rozwiązaniach i metodach pracy itp., a także agregowanie informacji na temat działalności OWES i wyników ich pracy na poziomie całego regionu oraz uspoźnianie i synchronizowanie tych działań w regionie. Wspieranie działań OWES nakierowanych na jednostki samorządu terytorialnego;
- b. tworzenie regionalnych sieci podmiotów ekonomii społecznej (klastry, franczyzy) oraz włączanie podmiotów ekonomii społecznej w istniejące na poziomie regionalnym organizacje branżowe (sieci, klastry);
- c. tworzenie regionalnych sieci kooperacji podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym (CIS, KIS, ZAZ, WTZ), mających umożliwić wzajemne uczenie się i wymianę informacji oraz wsparcie tych podmiotów w osiągnięciu standardów usług;
- d. inicjowanie współpracy jednostek systemu pomocy społecznej, podmiotów ekonomii społecznej, w tym o charakterze reintegracyjnym, OWES dla zwiększenia synergii działań podejmowanych przez te podmioty w procesie aktywizacji osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i wzrostu zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej m.in. w celu zapewnienia ciągłości procesu reintegracyjnego, a także współpracy ww. podmiotów z innymi podmiotami takimi jak szkoły, uczelnie wyższe, instytucje rynku pracy, przedsiębiorstwa m.in. w celu zwiększenia liczby staży i praktyk w PES czy też w typowych przedsiębiorstwach;
- e. budowanie powiązań pomiędzy nauką, biznesem i ekonomią społeczną na poziomie regionalnym (spotkania, warsztaty, doradztwo, wymiana informacji) w celu nawiązania stałej współpracy;
- f. organizacja przedsięwzięć służących zwiększaniu widoczności PES jako dostawców produktów i usług oraz wspieranie sprzedaży ich produktów i usług świadczonych na poziomie regionalnym (np. targi ekonomii społecznej, sprzedaż produktów i usług podmiotów ekonomii społecznej za pomocą jednego regionalnego portalu);
- g. współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego i innymi podmiotami lokalnymi, w szczególności z PES, w zakresie tworzenia lokalnych planów rozwoju ekonomii

- społecznej (spotkania, wymiana informacji, dobre praktyki, doradztwo), stosowania klauzul społecznych lub społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, zlecenia zadań PES;
- h. wspieranie realizacji przez podmioty ekonomii społecznej usług użyteczności publicznej
i współpraca z OWES w tym zakresie;
  - i. zapewnienie funkcjonowania Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej, o którym mowa w KPRES, i organizowanie jego prac oraz tworzenie możliwości współpracy kluczowych interesariuszy w zakresie kreowania rozwoju ekonomii społecznej w regionie;
  - j. wyznaczanie kierunków rozwoju ekonomii społecznej, aktualizacja regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej;
  - k. reprezentowanie interesów sektora ekonomii społecznej na poziomie regionalnym oraz włączenie ekonomii społecznej do strategii rozwoju województwa w obszarach związanych z rynkiem pracy, integracją społeczną, rozwojem przedsiębiorczości oraz innowacji, rozwojem usług użyteczności publicznej oraz innymi priorytetami, w ramach których jest możliwy regionalny rozwój ekonomii społecznej;
  - l. ewaluacja działań OWES;
  - m. weryfikacja statusu PS na zasadach określonych w załączniku nr 3 do „Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020” i prowadzenia spisu PS.

Informacje o projekcie:

- Tytuł projektu: **Koordinacja rozwoju ekonomii społecznej w województwie kujawsko-pomorskim**
- Beneficjent: **Województwo Kujawsko-Pomorskie**
- Realizator projektu: **Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu**
- Termin realizacji: **01.01.2016 r. – 31.12.2018 r.**
- Wartość projektu: **1.813.010,00 zł**
- Kwota dofinansowania: **1.541.058,50 zł**
- Cel główny projektu: **Zwiększenie skuteczności i intensywności działań koordynujących rozwój sektora ekonomii społecznej w województwie kujawsko-pomorskim**
- Realizowane w ramach projektu przedsięwzięcia są zgodne z **Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej** oraz **Kujawsko-Pomorskim Programem na Rzecz Ekonomii Społecznej do roku 2020**
- **Grupy docelowe:**
  - podmioty, o których mowa w art. 4, ust. 2 pkt. 2 i 3 ustawy o spółdzielniach socjalnych;
  - podmioty ekonomii społecznej;
  - pracownicy i wolontariusze podmiotów ekonomii społecznej;
  - jednostki samorządu terytorialnego oraz ich jednostki organizacyjne;
  - pracownicy i wolontariusze jednostek samorządu terytorialnego oraz ich jednostek organizacyjnych;

- instytucje rynku pracy oraz pomocy i integracji społecznej;
- ośrodki wsparcia ekonomii społecznej (OWES);
- pracownicy i wolontariusze OWES;
- przedstawiciele sektora nauki i biznesu.
- W ramach projektu, do końca 2018 roku zaplanowano realizację **wskaźników rezultatu i produktu** na poziomie:
  - ✓ Liczba inicjatyw dotyczących rozwoju ekonomii społecznej sfinansowanych ze środków EFS – **26**
  - ✓ Liczba gmin, które uwzględniły w dokumentach strategicznych ekonomię społeczną – **35**
  - ✓ Liczba porozumień zawartych w ramach sieciowania – **6**
  - ✓ Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem w ramach sieciowania – **160**
  - ✓ Liczba gmin objętych działaniami upowszechniającymi współpracę z podmiotami ekonomii społecznej – **58**
  - ✓ Liczba pracowników lokalnych i regionalnych podmiotów działających na rzecz rozwoju ekonomii społecznej, którzy zostali objęci wsparciem w ramach projektu – **450**

2. Działanie w zakresie integracji środowiska ekonomii społecznej

- ➔ **Spotkanie sieciujące spółdzielni socjalnych z terenu województwa kujawsko-pomorskiego.** Wydarzenie miało miejsce w Akademickiej Przestrzeni Kulturalnej Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy w dniu 14 marca 2018 r. z udziałem 39 osób reprezentujących 19 spółdzielni socjalnych. Podczas spotkania przedstawiono zmiany do ustawy o spółdzielniach socjalnych, które weszły w życie 31 marca 2018 r. (prezentacja p. Cezarego Miżejewskiego, prezesa Ogólnopolskiego Związku Rewizyjnego Spółdzielni Socjalnych). Kulminacją spotkania było zawiązanie się Sieci Współpracy Spółdzielni Socjalnych Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Do Sieci przystąpiło 15 spółdzielni socjalnych.
- ➔ **Spotkanie sieciujące Zakłady Aktywności Zawodowej z terenu województwa kujawsko-pomorskiego,** które odbyło się w dniu 8 maja 2018 r. w ZAZ w Białych Błotach. W spotkaniu wzięło udział 9 osób. Głównym tematem spotkania było wypracowanie porozumienia na zawiązanie Kujawsko-Pomorskiej Sieci Współpracy Zakładów Aktywności Zawodowej. Porozumienie o współpracy podpisało siedem Zakładów Aktywności Zawodowej.

Podpisane porozumienia dają możliwość na wzajemne wsparcie merytoryczne, wymianę doświadczeń pomiędzy sygnatariuszami oraz wypracowanie wspólnych stanowisk.

- ➔ **Spotkanie Kujawsko-Pomorskiej Sieci Współpracy Warsztatów Terapii Zajęciowej.** Wydarzenie miało miejsce w dniu 9 kwietnia 2018 r. w Toruniu z udziałem 34 osób. Podczas spotkania zaprezentowano projekt pt. „My też jesteśmy aktywni 4” realizowany przez

Fundację na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „ARKADIA” w Toruniu. Projekt zakłada zwiększenie możliwości wejścia na rynek pracy 28 osób z niepełnosprawnością intelektualną z terenu Miasta Torunia oraz powiatów toruńskiego i aleksandrowskiego.

- **Spotkanie Kujawsko-Pomorskiego Konwentu Centrów i Klubów Integracji Społecznej.** Spotkanie odbyło się w dniu 14 maja 2018 r. w Toruniu. W spotkaniu wzięło udział 16 osób. Podczas spotkania przedstawiony został projekt „*Krajowa Sieć Reintegracji – wzmocnienie instytucji zatrudnienia socjalnego w działaniach polityki społecznej wobec wykluczenia społecznego*” realizowany przez Departament Pomocy i Integracji Społecznej w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w partnerstwie z Instytutem Pracy i Spraw Socjalnych w Warszawie w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój. W ramach spotkania zaprezentowano dobre praktyki Klubu Integracji Społecznej prowadzonego przez Miejski Ośrodek Polityki Społecznej Toruniu: funkcjonowanie toruńskiego KIS-u, zrealizowane działania, a także problemy z jakimi mogą zmagać się inne kluby.

Podczas spotkań sieciujących podmioty reintegracyjne przedstawiono możliwości pozyskania środków z funduszy unijnych w ramach Poddziałanie 9.2.1 Aktywne włączenie społeczne RPO WK-P na lata 2014-2020

- **Spotkanie sieciujące podmioty ekonomii społecznej wyróżnione Znakiem Promocyjnym Ekonomii Społecznej *Zakup Prospołeczny*.** Wydarzenie miało miejsce 12 czerwca 2018 r. w ZAZ w Przyjezierzu z udziałem 29 osób. Głównym tematem spotkania były marketing i promocja z wykorzystaniem *Zakup Prospołeczny*. Uczestnicy spotkania dowiedzieli się jak czerpać z certyfikatu korzyści, jak funkcjonują najnowsze kanały komunikacji pomiędzy sprzedawcą, a konsumentem oraz jak prowadzić własne portale internetowe by sprzyjały sprzedaży i komunikacji z konsumentami. Spotkanie poprowadził Pan Tomasz Mika, Prezes Fundacji Św. Jadwigi, pomysłodawca Znak „Zakup Prospołeczny”. Kulminacją spotkania było zawiązanie się Kujawsko-Pomorskiej Sieci Współpracy Certyfikowanych Podmiotów Ekonomii Społecznej. Podpisane Porozumienie o współpracy daje możliwość promowania wysokiej jakości usług i produktów oraz wymiany pozyskanych doświadczeń. Porozumienie o współpracy podpisało 7 PES.
- **Spotkania Regionalnej Sieci OWES.** Pierwsze spotkanie miało miejsce w dniach 24-25 maja 2018 r. w Górznie. W spotkaniu udział wzięło 21 osób: 10 przedstawicieli 4 OWES, 7 przedstawicieli ROPS oraz 4 osoby z innych podmiotów i instytucji. Na spotkaniu wypracowano plan i zasady współpracy OWES z województwa kujawsko-pomorskiego i ROPS w Toruniu na lata 2018-2019. Stworzenie planu i zasad współpracy oraz realizacji wspólnych inicjatyw pomiędzy podmiotami w sposób bezpośredni wynika z zapisów *Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020*, jak również regulaminu konkursu dla Poddziałania 9.4.1 *Rozwój sektora podmiotów ekonomii społecznej RPO WK-P 2014-2020* oraz zasad

składania i wyboru projektu pozakonkursowego dla Poddziałania 9.4.2 *Koordinacja sektora ekonomii społecznej* RPO WK-P 2014-2020. Dyskutowano nad proponowanymi przez IZ RPO WK-P kryteriami oceny do konkursu w Poddziałania 9.4.1 RPO WK-P 2014-2020 (na prowadzenie OWES). Ustalono także zasady nadawania statusu i prowadzenia rejestru przedsiębiorstw społecznych, w tym opracowano „Regulamin przyznawania statusu przedsiębiorstwa społecznego w województwie kujawsko-pomorskim” oraz załączniki do tego regulaminu. Drugie spotkanie Sieci odbyło się w Toruniu w dniu 4 września 2018 r. i dotyczyło synchronizacji działań OWES (projektów w II konkursie RPO WK-P 2014-2020 Poddziałanie 9.4.1 z terminem naboru 12.10.2018 r.) z projektem koordynacyjnym ROPS (II nabór – RPO W K-P Podziałanie 9.4.2). Spotkanie prowadzili eksperci w ramach projektu POWER „Spójna integracja regionalna ekonomii społecznej”. W spotkaniu wzięło udział 13 osób reprezentujących ROPS oraz wszystkie 6 podmiotów tworzących cztery OWES.

- ➔ **Spotkania sieciujące dla podmiotów ekonomii społecznej z województwa kujawsko-pomorskiego posiadających status przedsiębiorstwa społecznego (PS) lub chcących uzyskać taki status.** Dwa z tych spotkań odbyły się w Toruniu w siedzibie ROPS: w dniu 15 listopada 2018 r. – udział 29 osób oraz 20 listopada 2018 r. – udział 34 osób. Trzecie spotkanie odbyło się w ZAZ Przyjezierze w dniu 12 grudnia 2018r. Wzięły w nim udział 23 osoby. Celem tych spotkań było nawiązanie współpracy pomiędzy PS, co w konsekwencji ma przyczynić się do zawiązania regionalnej sieci PS. Na spotkaniach zostały nakreślone kwestie związane z przyznawaniem statusu przedsiębiorstwa społecznego, obejmujące m.in. podstawy formalne posiadania statusu PS oraz korzyści jakie wiążą się w uzyskaniem powyższego statusu. Omówione były również zmiany *Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2014-2023. Ekonomia Społeczna i Solidarna* oraz projekt ustawy o ekonomii Społecznej i Solidarnej. Przedstawiciele Towarzystwa Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych zaprezentowali ofertę finansową dla przedsiębiorstw społecznych, a reprezentant Wojewódzkiego Urzędu Pracy opowiedział o Krajowym Funduszu Szkoleniowym. Wystąpienie mieli także przedstawiciele Departamentu Ekonomii Społecznej i Solidarnej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, którzy przybliżyli działania departamentu w sferze ekonomii społecznej oraz poinformowali o systemie certyfikacji znakami jakości dla podmiotów ekonomii społecznej i jednostek samorządu terytorialnego.

- ➔ **Spotkanie branżowe dla podmiotów ekonomii społecznej z województwa kujawsko-pomorskiego o profilu gastronomicznym, cateringowym oraz przetwórczym.** Spotkanie odbyło się w siedzibie ROPS Toruń w dniu 23 listopada 2018 r. Uczestniczyło w nim 20 osób. Podczas spotkania upowszechniano ideę ekonomii społecznej. Doszło też do nawiązania współpracy podmiotów ekonomii społecznej z organizacją branżową "Spizarnia Kujawsko-Pomorska". W ramach prezentacji dobrych praktyk, o działalności swoich podmiotów opowiedzieli przedstawiciele Spółdzielni Socjalnej Spizarnia Kujawska, Fundacji Pro Omnis, Fundacji Zdrowego Życia oraz Fundacji Hodowców Polskiej Białej Gęsi. Przybliżona została także idea klastra „Spizarnia Kujawsko-Pomorska” oraz korzyści płynące z możliwości przystąpienia do niego.

3. Działanie w zakresie inspirowania i wspierania współpracy na rzecz ekonomii społecznej

➤ Targi Dobrych Praktyk

Celem przeprowadzonych Targów było upowszechnianie idei ekonomii społecznej w regionie, jako jednego z narzędzi w zakresie integracji społecznej i zawodowej grup defaworyzowanych na rynku pracy, oraz prezentacja produktów i usług świadczonych przez podmioty ekonomii społecznej z regionu.

- Targi Dobrych Praktyk podczas Forów Seniora w Bydgoskim Centrum Targowo-Wystawienniczym:
  - w dniu 6 marca 2018r. w ramach I Forum Seniora – udział 8 PES;
  - w dniu 25 września 2018 r. w ramach II Forum Seniora – udział 8 PES;
- Targów Dobrych Praktyk na terenie 4 subregionów organizowane we współpracy z poszczególnymi OWES:
  - Targi Dobrych Praktyk dla subregionu nr 1 – w dniu 10 grudnia 2018 r. przy okazji konferencji pt. „Więcej niż biznES: wielosektorowa współpraca dla rozwoju ekonomii społecznej w regionie” w Bydgoszczy – udział 13 PES;
  - Targi Dobrych Praktyk dla subregionu nr 2 – w dniach 30 listopada – 9 grudnia 2018r. w ramach Jarmarku Bożonarodzeniowego odbywającego się na Rynku Staromiejskim w Toruniu – udział 10 PES;
  - Targi Dobrych Praktyk dla subregionu nr 3 – w dniu 13 listopada 2018 r. podczas II Kongresu Przedsiębiorczości w Brodnicy – udział 11 PES;
  - Targi Dobrych Praktyk dla subregionu nr 4 – w dniu 17 grudnia na terenie Zakładu Aktywności Zawodowej we Włocławku – udział 14 PES.

Łącznie w ramach Targów Dobrych Praktyk swoje produkty i usługi przedstawiły 64 podmioty ekonomii społecznej z terenu województwa.

- **Seminarium szkoleniowe dotyczące współpracy jednostek samorządu terytorialnego i podmiotów ekonomii społecznej.** Wydarzenie miało miejsce podczas Konwentu Wójtów Gmin Wiejskich Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Zajeździe Fojutowo w miejscowości Legbąd w dniu 18 stycznia 2018r. W spotkaniu obok przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, wzięli udział także reprezentanci pomiotów ekonomii społecznej, ośrodków wsparcia ekonomii społecznej. Wystąpienia ekspertów dotyczyły obszarów stosowania klauzul społecznych w ramach zamówień publicznych oraz z zakresu współpracy JST i PES.

- **Warsztaty „Promowanie nowych metod działań w zakresie aktywizacji i integracji społeczno-zawodowej wspieranie partnerskiej współpracy pomiędzy JST i podmiotami ES”.** Zorganizowano 4 warsztaty dla kadry jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz podmiotów ekonomii społecznej dla łącznie 76 osób. Spotkania odbyły się: w dniach 12 i 13 kwietnia 2018 r. w Toruniu, w dniu 18 kwietnia 2018 r. w ZAZ we Włocławku oraz w dniu 19 kwietnia 2018 r. w ZAZ w Brodnicy. Warsztaty dały przestrzeń do wspólnego wypracowania możliwości współpracy jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej.

- **Wizyta studyjna dla przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego.** Celem wizyty było doskonalenie i dokształcanie ich kadr jst w zakresie współpracy z PES, poprzez poznanie dobrych praktyk w tym zakresie. Wizytę zorganizowano w dniach 6-7 września 2018 r. Uczestnicy wizyty mieli okazję odwiedzić podmioty ekonomii społecznej: Spółdzielnię Socjalną „Borowiacki Wigor”, Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej Dla Regionu Koszalińskiego, Centrum Integracji Społecznej „OD NOWA” Krajowego Zrzeszenia Ludowych Zespołów Sportowych w Mielnie, Koszalińskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne, Ośrodek Readaptacji EKO Szkoła Życia i Centrum Integracji Społecznej Stowarzyszenia Solidarni "PLUS". W wizycie udział wzięły 23 osoby.
- **Spotkania dla Rad Działalności Pożytku Publicznego.** Dla członków gminnych i powiatowych Rad Działalności Pożytku Publicznego z terenu województwa zorganizowano spotkania nt. ekonomii społecznej. Na spotkaniach tych prezentowano m.in. zasady zlecenia zadań podmiotom ekonomii społecznej oraz omawiano sposób wdrażania procedur w tym zakresie. Łącznie przeprowadzono 10 spotkań Rad Działalności Pożytku Publicznego: w Toruńskiej Radzie Działalności Pożytku Publicznego, w Radzie Działalności Pożytku Publicznego z powiatu mogileńskiego, w Radzie Działalności Pożytku Publicznego z Dąbrowy, w Radzie Działalności Pożytku Publicznego Miasta Włocławek, w Gminnej Radzie Działalności Pożytku Publicznego w Żninie, w Radzie Działalności Pożytku Publicznego z powiatu tucholskiego, w Radzie Działalności Pożytku Publicznego z powiatu sępoleńskiego, w Radzie Działalności Pożytku Publicznego z Rypina, w Radzie Działalności Pożytku Publicznego w Grudziądzu oraz w dniu Radzie Działalności Pożytku Publicznego z gminy Strzelno.
- **Działania animacyjne ROPS.** Animator lokalny odbył 94 wizyty w miastach i gminach województwa, podczas których odbył rozmowy z ich władzami dotyczące wzmocnienia współpracy pomiędzy sektorem ekonomii społecznej a administracją publiczną, a także zapisów dotyczących ekonomii społecznej w lokalnych dokumentach strategicznym i programowych. Samorządom lokalnym zapewniono także doradztwo w zakresie partnerstw lokalnych i tworzenia lokalnych programów ekonomii społecznej/zapisów dotyczących ekonomii społecznej w lokalnych strategiach/dokumentach.

4. Działanie w zakresie upowszechniania ekonomii społecznej w regionie

- **Welconomy Forum** → <http://www.welconomy.pl/>
W dniach 12-13 marca 2018 r. odbyła się **XXV edycja Forum Gospodarczego Welconomy Forum in Toruń**. Motywem przewodnim tegorocznego Forum był temat: **„Sytuacja gospodarcza kraju na tle Unii Europejskiej i świata”**. Jest to jedno z największych ekonomiczno-gospodarczych wydarzeń w Polsce. Uczestnikami dwudniowych obrad byli ministrowie, menedżerowie wielkich firm, eksperci, naukowcy, samorządowcy, dziennikarze, biznesmeni i dyplomaci.
W dniu 13 marca 2018 r. ROPS w Toruniu zorganizował i przeprowadził własny panel poświęcony ekonomii społecznej - debata pn. **„Rywalizacja czy współpraca z przedsiębiorstwem społecznym?”** dotyczący budowania powiązań pomiędzy biznesem, nauką i ekonomią społeczną na poziomie regionalnym. W panelu wzięło udział 48 osób –

przedstawicielki/le Sejmu RP, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, biur poselskich, uczelni wyższych, organizacji pracodawców, Wojewódzkiego Urzędu Pracy a także świata nauki, biznesu, ośrodków wsparcia ekonomii społecznej (OWES), podmiotów ekonomii społecznej (PES) oraz przedstawiciele RKES. Dyskusja w ramach panelu toczyła się m.in. wokół wzajemnych korzyści wynikających ze współpracy pomiędzy biznesem komercyjnym a podmiotami ekonomii społecznej, wyzwania jakie stawia taka współpraca oraz perspektyw w budowaniu wzajemnych relacji. W trakcie debaty podkreślono konieczność szerszego otwarcia się biznesu na wymiar społeczny, z drugiej natomiast wymagania jakie stawiane są przedsiębiorstwom społecznym chcącymi być pełnowartościowymi partnerami w procesie budowania pozytywnych relacji biznesowych.

W panelu udział wzięli współpracujący ze sobą partnerzy z dziedziny biznesu i ekonomii społecznej: Bank BGŻ BNP Paribas oraz Spółdzielnia Socjalna "Panato", Volkswagen-Poznań Sp. z o.o. oraz Diakonijna Spółka Zatrudnienia Sp. z o.o., Mueller Fabryka Świec S.A. oraz Spółdzielnia Socjalna „Perspektywa”.

➤ **Spotkanie dla studentów Instytutu Socjologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.**

Celem spotkania było przybliżenie studentom tematyki związanej z ekonomią społeczną, zadań jakie w tym zakresie realizuje Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej oraz przedstawienie przykładów realizowania założeń ekonomii społecznej na terenie naszego województwa.

➤ **Międzynarodowe Forum Ekonomii Społecznej (IX Kujawsko-Pomorskie Forum Ekonomii Społecznej)** → <http://www.forum.rops.torun.pl/>

Dnia 13 września 2018 r. w Centrum Kulturalno-Kongresowym JORDANKI w Toruniu odbyło się IX *Kujawsko-Pomorskie Forum Ekonomii Społecznej*, które po raz kolejny przyjęło charakter *Międzynarodowego Forum Ekonomii Społecznej* i zostało objęte honorowym patronatem Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego Piotra Całbeckiego. W wydarzeniu wzięło udział 235 osób reprezentujących samorządy lokalne, podmioty ekonomii społecznej z regionu, naukę i biznes. Celem wydarzenia było zwiększenie świadomości nt. ekonomii społecznej oraz budowanie powiązań pomiędzy nauką, biznesem i ekonomią społeczną na poziomie regionalnym.

Konferencję rozpoczęła sesja plenarna dotycząca ekonomii społecznej na świecie i w Polsce, z udziałem gości specjalnych. W części drugiej konferencji odbył się panel dyskusyjny pt. „O możliwości synergii biznesu z ekonomią społeczną”, w którym wzięły udział 3 pary współpracujących ze sobą partnerów z dziedziny biznesu oraz ekonomii społecznej.

Podczas konferencji wręczono także szereg wyróżnień:

- *Wyróżnienia Specjalne Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego za szczególne zaangażowanie w rozwój ekonomii społecznej w regionie, a także na arenie międzynarodowej*
- *Samorząd Przyjazny Ekonomii Społecznej*
- *Samorząd Rozwijający Ekonomię Społeczną*
- *Przedsiębiorstwo Zaangażowane Społecznie*

Szczegółowe dane dotyczące prelegentów, wyróżnień oraz ich laureatów w informacji o konferencji stanowiącej aneks nr 10 do Sprawozdania.

Ważnym elementem było także wręczenie certyfikatów „Zakup Prospołeczny”, które otrzymały podmioty ekonomii społecznej charakteryzujące się dobrą jakością produktów i usług.

W trakcie Forum, na placu przed CKK Jordanki, odbywała się część wystawiennicza, połączona z Targami Dobrych Praktyk, podczas której podmioty ekonomii społecznej z regionu miało okazję prezentować swoje wyroby i usługi. Swoje stoiska wystawiło 20 regionalnych PES.

Tematyka sesji plenarnej oraz pozostałych części IX *Międzynarodowego Forum Ekonomii Społecznej*, umożliwiło przybliżenie szerokiemu gronu uczestników korzyści wynikających z nawiązywania współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami społecznymi a światem biznesu.

Wydarzenie zgromadziło przedstawicieli lokalnych i ogólnopolskich mediów

- ➔ **Spotkanie dla przedstawicieli organizacji pracodawców/organizacji branżowych z województwa kujawsko-pomorskiego.** Spotkanie, w ramach obrad Prezydium Sejmiku Gospodarczego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, odbyło się 10 października 2018 r. w Toruniu. Udział wzięło w nim 9 osób. Głównym tematem spotkania było przybliżenie zagadnień związanych z ekonomią społeczną przedstawicielom organizacji pracodawców i organizacji branżowych wchodzących w skład Sejmiku. Rozmawiano m.in. o korzyściach biznesowych ze współpracy biznesu z podmiotami ekonomii społecznej, społecznej odpowiedzialności biznesu, budowaniu powiązań pomiędzy ekonomią społeczną i biznesem na poziomie regionalnym oraz o zwiększeniu widoczności PES-ów jako dostawców produktów i usług.
- ➔ **Warsztaty dla przedstawicieli Kuratorium Oświaty, Kujawsko-Pomorskiego Centrum Edukacji Nauczycieli, dyrektorów szkół, nauczycieli i wychowawców.** W spotkaniu, które odbyło się 20 listopada 2018 r. w Toruniu udział wzięło 14 os. Warsztaty pn.: „*Uczeń - przedsiębiorca. Spółdzielczość i ekonomia społeczna w szkole*” skierowane były do opiekunów samorządów uczniowskich, doradców zawodowych, pedagogów szkolnych, nauczycieli przedsiębiorczości oraz nauczycieli poszukujących. Celem spotkania było podniesienie kompetencji w zakresie przedsiębiorczości i postaw prospołecznych, poprzez rozwijanie umiejętności skutecznego działania dzieci i młodzieży oraz rozwijania umiejętności w zakresie myślenia projektowego.
- ➔ **Konferencja "Więcej niż biznES: wielosektorowa współpraca dla rozwoju ekonomii społecznej w regionie".** Konferencja dla świata nauki, biznesu i środowiska ekonomii społecznej wraz z prezentacją dobrych praktyk, odbyło się 10 grudnia 2018 r. w siedzibie Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy. Udział w wydarzeniu wzięło ok. 100 os. Wśród uczestników konferencji znaleźli się przedstawiciele samorządów lokalnych, podmiotów ekonomii społecznej, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, naukowców, instytucji rynku pracy i pomocy społecznej – łącznie 30 instytucji, organizacji i firm.

➤ **Konkurs wiedzy o ekonomii społecznej dla uczniów szkół średnich.** Wydarzenie, adresowane pilotażowo do uczniów szkół średnich miasta Torunia oraz powiatu toruńskiego, odbyło się w trzech etapach: 30 listopada 2018 r. - eliminacje, 11 grudnia 2018 r. - finał, 17-18.12.2018 r. - wizyta studyjna dla zwycięskiej drużyny. Udział wzięło łącznie 6 szkół - 30 uczniów. Do konkursu pięcioosobowe drużyny zgłosiły następujące placówki:

- Zespół Szkół Technicznych - Technikum nr 4 w Toruniu;
- Zespół Szkół Samochodowych w Toruniu;
- Technikum w Gronowie;
- Zespół Szkół CKU w Gronowie;
- Zespół Szkół Ponadpodstawowych w Chełmży;
- Liceum Ogólnokształcące „Realizacja” w Toruniu.

Rywalizacja w ramach eliminacji przebiegała w dwóch etapach: drużynowy test wiedzy o ekonomii społecznej oraz rozegranie dwóch partii gry planszowej „Ekonomia społeczna”. Do wspólnej rywalizacji zaproszeni zostali także nauczyciele, którzy przyjechali razem z uczniami.

Zwycięzcami konkursu zostali uczniowie **Zespołu Szkół Samochodowych w Toruniu**. Nagrodą główną konkursu była dwudniowa wizyta studyjna do spółdzielni socjalnej „Panato” we Wrocławiu, natomiast pozostali finaliści otrzymali bony zakupowe. Podczas wizyty studyjnej uczestnicy zapoznali się z historią spółdzielni, etapami jej powstawania oraz profilem działalności. Następnie uczestniczyli w warsztatach poświęconych strategii biznesu, marketingu i procesowi budowania własnej marki z uwzględnieniem elementów społecznych. W trakcie zajęć przyszli młodzi przedsiębiorcy społeczni mieli okazję skonfrontować własne pomysły na biznes, uwzględniając realia panujące na otwartym rynku. W części warsztatowej każdy z uczestników zaprojektował i wykonał pod okiem instruktorki własną aplikację graficzną, którą techniką sitodruku umieścił na otrzymanym plecaku.

Więcej informacji o konkursie w aneksie nr 11 do Sprawozdania.

➤ **Portal internetowy poświęcony ekonomii społecznej w województwie kujawsko-pomorskim** → <http://www.es.rops.torun.pl/>

Na portalu upowszechniane są informacje na temat ekonomii społecznej i podmiotów ekonomii społecznej w województwie kujawsko-pomorskim. Zamieszczona została baza usług podmiotów ekonomii społecznej z regionu. Na stronie znajdują się także informacje na temat działań i wydarzeń dotyczących ekonomii społecznej. Portal został wykonany z zastosowaniem najnowszych technologii. Jest dostosowany dla osób z niepełnosprawnościami. Projekt portalu jest responsywny, tzn. możliwy do przeglądania zarówno na komputerach stacjonarnych, laptopach, jak i tabletach oraz na smartfonach.

➤ **Znak Zakup Prospołeczny**

W 2018 roku przyznano w województwie kujawsko-pomorskim 9 certyfikatów „Zakup Prospołeczny”.

Działania związane z certyfikacją *Znakiem Promocyjnym Ekonomii Społecznej* „Zakup Prospołeczny” w województwie kujawsko-pomorskim objęte były Honorowym Patronatem Pana Piotra Całbeckiego - Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

.....

.....

Czym jest Znak Zakup Prospołeczny?

Od 2015 roku Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu posiada licencję uprawniającą do nadawania Znak Zakup Prospołeczny w województwie kujawsko-pomorskim.

Znak Promocyjny Ekonomii Społecznej Zakup Prospołeczny przyznawany jest przedsiębiorstwom społecznym wyróżniającym się dobrą jakością produktów oraz odpowiednim wykorzystaniem potencjału społecznego.

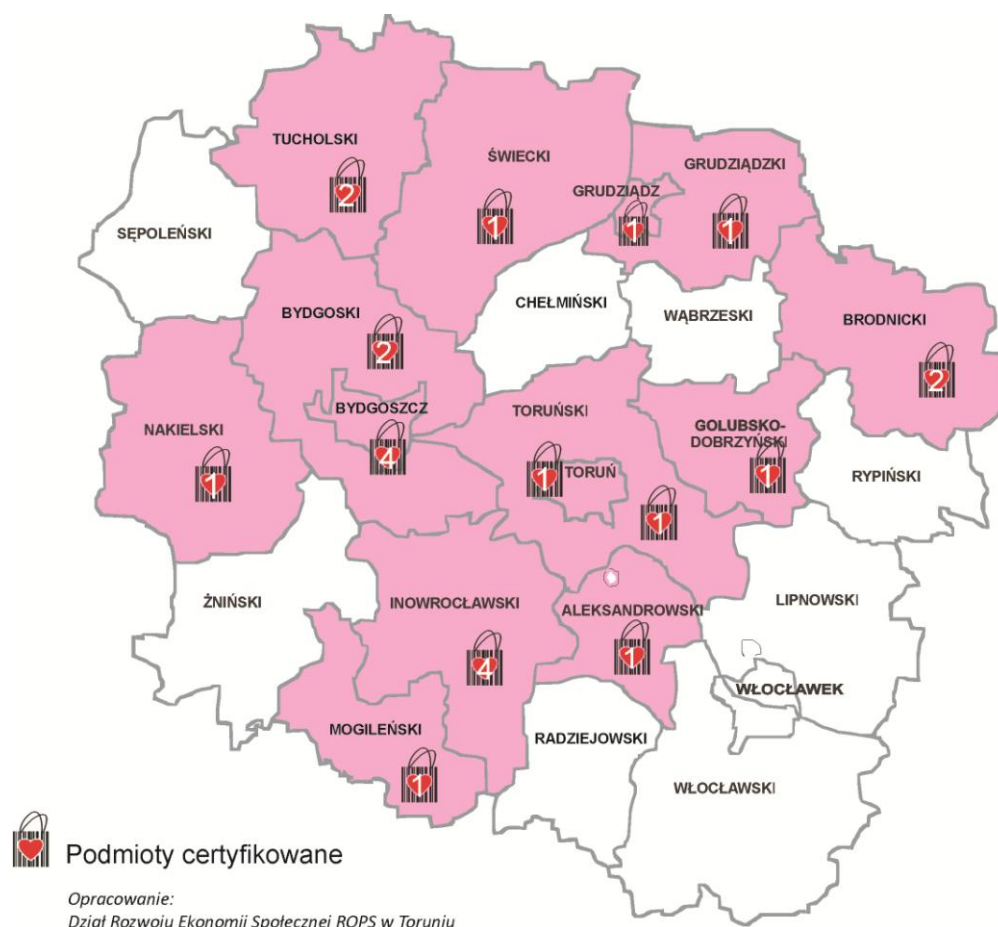
O prawo do posługiwania się Znakiem Promocyjnym Ekonomii Społecznej Zakup Prospołeczny mogą ubiegać się podmioty spełniające wymogi określone w Zasadach przyznawania Znak Promocyjnego ES Zakup Prospołeczny w województwie kujawsko-pomorskim, tj.: posiadające odpowiednią formę prawną, realizujące działalność o charakterze społecznym lub społecznie użytecznym, funkcjonujące na rynku od co najmniej sześciu miesięcy, posiadające co najmniej 30% przychodów własnych z ogólnej wartości przychodów.

Wśród form prawnych podmiotów uprawnionych do ubiegania się o certyfikat znalazły się: centra integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej, spółdzielnie socjalne, spółdzielnie inwalidów i niewidomych, spółki prawa handlowego (spółka non-profit), fundacje, stowarzyszenia, inne podmioty, które spełniają definicję organizacji pozarządowej w rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, o ile prowadzą trwałą i efektywną działalność społeczną, jak również działalność ekonomiczną rozumianą jako zarejestrowana działalność gospodarcza, odpłatna działalność pożytku publicznego lub inna działalność o charakterze ekonomicznym.

.....

Na dzień 31 grudnia 2018 r. 23 PES z województwa miało prawo posługiwania się Znakiem Zakup Prospołeczny.

Mapa 7. Podmioty certyfikowane *Znakiem Promocyjnym Ekonomii Społecznej Zakup Prospołeczny* w województwie kujawsko-pomorskim w 2018 r. (w układzie powiatowym)

Wykaz certyfikowanych podmiotów stanowi aneks nr 7 do Sprawozdania.

5. Działanie w zakresie reprezentowania środowiska ekonomii społecznej

➤ Regionalny Komitet Ekonomii Społecznej¹⁰

W 2018 roku odbyły się dwa spotkania *Regionalnego Komitetu Ekonomii Społecznej* (RKES):

- V posiedzenie - w dniu 26 kwietnia 2018 roku w siedzibie Centrum Integracji Społecznej w Łojewie.
Na spotkaniu przedstawiciele ROPS i zespołów roboczych RKES przedstawili informacje nt. działań podjętych od ostatniego posiedzenia RKES. Ponadto zaprezentowano działalności

¹⁰ W 2018 roku Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego przyjął jedną uchwałę aktualizującą skład osobowy Regionalnego Komitetu Ekonomii Społecznej (uchwała nr 18/812/18 z dnia 9 maja 2018 r.). Skład Regionalnego Komitetu Ekonomii Społecznej stanowi Aneks nr 9 do sprawozdania

CIS w Łojewie. Ekspert w ramach projektu „Spójna integracja regionalna ekonomii społecznej” (SIREs) przedstawił założenia aktualizacji Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej oraz projektu ustawy o ekonomii społecznej i solidarnej.

- Spotkania zespołów roboczych RKES
  - w dniu 12 stycznia 2018 r. odbyło się spotkanie Komitetu Monitorującego Ekonomię Społeczną w regionie - Zespołu ds. strategicznych, programowych i prawnych RKES. Spotkanie dotyczyło analizy osiągniętych wskaźników w projektach dotyczących rozwoju ekonomii społecznej w regionie (projekty ROPS i OWES) oraz metodologii weryfikacji poziomu osiągnięcia wskaźnika efektywnościowego „procent wzrostu obrotów przedsiębiorstw społecznych objętych wsparciem” w projektach OWES.
  - w dniu 9 marca 2018 r. odbyło się spotkanie zespołu ds. promocji i upowszechniania ekonomii społecznej i ds. edukacji w zakresie ekonomii społecznej RKES. Głównym punktem spotkania były kwestie wizualizacji działań upowszechniających ekonomię społeczną w regionie: logo tytułu „Samorząd przyjazny ekonomii społecznej” i zmiany do regulaminu przyznawania tego tytułu, regulamin przyznawania i logo tytułu „Przedsiębiorstwo zaangażowane społecznie”, a także logo i hasło kujawsko-pomorskiej ekonomii społecznej. Ponadto podczas spotkania zaakceptowano kandydatury innowacyjnych podmiotów ekonomii społecznej z terenu województwa do wzięcia udziału w wystawie Polish Design Island 2018 w Brukseli. Zaprezentowano także zbliżające się wydarzenia organizowane przez ROPS, tj. panel poświęcony ekonomii społecznej podczas Welconomy Forum, spotkanie sieciujące spółdzielnie socjalne w województwie oraz IX Kujawsko- Pomorskie Forum Ekonomii Społecznej.
  - W dniu 20 lipca 2018 r. odbyło się spotkanie Komitetu Monitorującego Ekonomię Społeczną w regionie - Zespołu ds. strategicznych, programowych i prawnych RKES. Spotkanie dotyczyło analizy osiągniętych wskaźników w projektach dot. rozwoju ES w regionie (projekty ROPS i OWES) oraz konsultacji Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2014-2023 – przygotowano w tym zakresie opinię dla MRPiPS.
  - W dniu 04 września 2018 r. s odbyło się spotkanie zespołu ds. promocji i upowszechniania ekonomii społecznej i ds. edukacji w zakresie ekonomii społecznej RKES. Zespół ten jest kapitałą wyróżnień „Przedsiębiorstwo zaangażowane społecznie” oraz „Samorząd rozwijający ekonomię społeczną”, w spotkaniu uczestniczyli także pracownicy ROPS - członkowie kapituły. Podczas spotkania przyznano wyróżnienia 8 samorządom i 5 przedsiębiorstwom.
- W dniach 19-20 września 2018 r. odbyła się wizyta studyjna dla członków RKES do Gdańska, podczas której w dniu 19 września 2018 r. odbyło wspólne posiedzenie RKES oraz Pomorskiego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej nt. wymiany doświadczeń w pracy komitetów oraz nawiązania współpracy w ramach sieci regionalnych komitetów. Ponadto uczestnicy wizyty odwiedzili następujące podmioty ekonomii społecznej: Grudziądzkie Centrum Ekonomii Społecznej POMOST – Bar Flisak, SoStay Hotel Fundacji Innowacji Społecznej, Centrum Integracji Społecznej Towarzystwa Pomocy im. Św. Brata Alberta Koło Gdańsk, Gdańską Spółdzielnię Socjalną oraz Spółdzielnię Socjalną "IDEA" - Restauracja & Pizzeria FILMOWA.

- Członkowie RKES wzięli udział w I spotkaniu Regionalnych Komitetów Rozwoju Ekonomii Społecznej podczas II Ogólnopolskiego Forum Ekonomii Społecznej i Solidarnej w dniu 25 października 2018 r. w Warszawie.
- w ramach ekspertyzy dla Regionalnego Komitetu Ekonomii Społecznej (RKES) przygotowano znak graficzny oraz hasło promocyjne ekonomii społecznej w województwie. Logo i hasło zostało przyjęte uchwałą przez RKES drogą obiegową.
- RKES drogą obiegową przyjęła uchwały dotyczące przyjęcia regulaminów przyznawania oraz znaków graficznych wyróżnień „Samorząd przyjazny ekonomii społecznej” oraz „Przedsiębiorstwo zaangażowane społecznie”.

➤ **Podkomitety Monitorujące Ekonomię Społeczną w subregionach**

- dniu 17 kwietnia 2018 r. w siedzibie ROPS w Toruniu odbyło się spotkanie Podkomitetu dla subregionu nr 2, które miało charakter roboczy - ustalono tryb prac i konwencję kolejnych spotkań oraz członkowie wzajemnie się poznali.
- w dniu 22 maja 2017 r. w Collegium Medicum UMK w Bydgoszczy spotkali się członkowie Podkomitetu dla subregionu nr 1. Spotkanie dotyczyło polityki senioralnej, niedostatecznej współpracy różnych podmiotów działających na rzecz osób starszych na terenie Bydgoszczy, potrzeby ściślejszej współpracy z MOPS i Urzędem Miasta, strategicznej koordynacji i tworzenia w większej liczbie klubów seniora, świetlic itp.
- zorganizowano wizyty studyjne dla Podkomitetów Monitorujących ES w subregionach:
  - w dniach 10-11 września 2018 r. podczas wizyty dla subregionów 1 i 2 odwiedzono gospodarstwa opiekuńcze w Lubiewicach i w Legbądzie, Spółdzielnię Socjalną „Borowiacki Wigor”, ZAZ w Tucholi, Górnicy Wioskę, Centrum Usług Opiekuńczych - Dom Seniora Spółdzielni Socjalnej Nasz Dom, WTZ i KIS Fundacji Wiatrak oraz Pierogarnię pod Aniołami Caritas Diecezji Bydgoskiej.
  - w dniach 27-28 września 2018 r. podczas wizyty dla subregionów 3 i 4 odwiedzono gospodarstwo opiekuńcze Toskania Kociewska, WTZ Stowarzyszenia Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „TO-MY”, Spółdzielnię Socjalną Perspektywa, ZAZ „Hotelik Centrum” w Brodnicy, Wioskę Mydlarską, Ośrodek Edukacji Ekologicznej Wilga, WTZ w Brodnicy oraz ZAZ Kręgielnia Mango w Wąbrzeźnie.

- **Udział ROPS w grupie roboczej ds. włączenia społecznego.** Grupa działa przy Ministerstwie Inwestycji i Rozwoju, a w jej skład wchodzi przedstawiciele Instytucji Zarządzających i Pośredniczących Regionalnych Programów Operacyjnych, przedstawiciele Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej. Celem grupy jest m.in. konsultowanie *Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączania społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020*. Pracownik ROPS uczestniczył w spotkaniu grupy w dniu 20 listopada 2018 r.

➔ **Udział ROPS w spotkaniach w ramach projektu „Spójnej integracji regionalnej ekonomii społecznej”.**¹¹ Celem głównym projektu jest trwały i kompleksowy system wsparcia ekonomii społecznej poprzez prowadzenie działań doradczych i rzeczniczych na poziomie regionalnym i ponadregionalnym

we współpracy z Regionalnymi Ośrodkami Polityki Społecznej w zakresie spójności polityk publicznych. ROPS, wraz z przedstawicielami IZ RPO WK-P 2014-2020, wziął udział w dwudniowym spotkaniu w Warszawie, które odbyło się w dniach 24-25 czerwca 2018 r. Celem spotkania było nawiązanie współpracy i wymiana doświadczeń pomiędzy Regionalnymi Ośrodkami Polityki Społecznej i Instytucjami Zarządzającymi poszczególnymi RPO w zakresie prowadzenia i finansowania polityki społecznej w regionie oraz kształtowania polityki rozwoju ekonomii społecznej. Drugie spotkanie w obszarze makroregionalnym z udziałem ROPS oraz przedstawicieli Regionalnego Komitetu Ekonomii Społecznej odbyło się w Toruniu w dniach 28-29 czerwca 2018r. Podczas spotkania omówiony został projekt zmian Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej. Dokument wyznacza kierunki rozwoju ekonomii społecznej w Polsce do 2023, w tym: rolę podmiotów ekonomii społecznej (w tym organizacji pozarządowych, spółdzielni socjalnych i innych przedsiębiorstw społecznych) w procesie reintegracji i zatrudniania osób znajdujących się w trudniejszej sytuacji społecznej i zawodowej (m.in. osób z niepełnosprawnościami), oraz udział podmiotów ekonomii społecznej w planowaniu lokalnego rozwoju społecznego i dostarczaniu usług społecznych, takich jak usługi opiekuńcze, usługi wsparcia rodziny. Podczas spotkania odbyła się także dyskusja o projekcie ustawy o centrach usług społecznych (CUS) przygotowywanej przez Kancelarię Prezydenta RP.

Tabela 5. Cele szczegółowe, w które wpisują się działania ROPS

Cel szczegółowy 1.1 Wzmocnienie udziału ekonomii społecznej w aktywizacji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluceniem społecznym	
1.1.1	X
Cel szczegółowy 2.1 Wzrost poziomu wiedzy i umiejętności kadry PES	
2.1.1	X
2.1.2	X
2.1.3	X
Cel szczegółowy 2.2 Promocja marki i jakości PES	
2.2.1	X
2.2.2	X
2.4.1	X
2.4.2	X
2.4.3	X
2.4.6	X
Cel szczegółowy 3.1 Wzmocnienie roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczności lokalnych	
3.1.1	X
3.1.2	X
3.1.3	X

➔ **Krajowy Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej.** Komitet jest organem pomocniczym Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej i stanowi instytucjonalizację dialogu obywatelskiego w dziedzinie ekonomii społecznej, umożliwiając tworzenie rozwiązań w sposób partycypacyjny, w porozumieniu z teoretykami i praktykami, reprezentującymi administrację rządową i samorządową, sektor ekonomii społecznej, środowiska naukowe, partnerów społecznych, instytucje finansowe, przyczyniając się do społecznej legitymizacji wdrażanych rozwiązań oraz zapewnienia spójności działań w sferze publicznej w obszarze ekonomii społecznej. Członkiem Krajowego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej Krajowego jest Przewodnicząca Regionalnego Komitetu Ekonomii Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego Pani

¹¹Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Działania 2.9 *Rozwój Ekonomii Społecznej* Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, realizowany przez Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych, w partnerstwie z Fundacją Idea Rozwoju oraz Stowarzyszeniem trenerów Organizacji Pozarządowych STOP.

Krystyna Żejmo-Wysocka. Ponadto nasze województwo reprezentują Pani Iwona Borkowska, Prezeska Stowarzyszenia na Rzecz Rozwoju Kobiet GINEKA oraz Pan Łukasz Broniszewski, Prezes Fundacji STABILO. Z kolei pracownicy ROPS brali udział w spotkaniach grupy roboczej ds. koordynacji regionów Krajowego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej w dniach 15 stycznia 2018 r. oraz 18-19 czerwca 2018 r.

- ➔ **II Ogólnopolskie Forum Ekonomii Społecznej i Solidarnej.** Wydarzenie, które odbyło się w dniach 24-25 października 2018 r. w Warszawie, zaplanowano jako forum wymiany doświadczeń i praktyk, dzielenia się wiedzą i pomysłami, cyklicznie gromadzące ludzi związanych z sektorem ekonomii społecznej i solidarnej. To także możliwość szerokich konsultacji rozwiązań przygotowywanych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, które pełni rolę koordynatora polityk publicznych w tym obszarze. Forum zorganizowane było w ramach partnerskiej współpracy Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Uniwersytetu Warszawskiego, Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie i Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu w projekcie pn. „System partycypacyjnego zarządzania sferą ekonomii społecznej” (Działanie 2.9 PO WER). W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele Regionalnego Komitetu Ekonomii Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz ROPS.

Działania realizowane przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej ¹²

Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES) to podmiot lub partnerstwo posiadający akredytację, świadczący komplementarnie pakiet usług wsparcia ekonomii społecznej wskazanych w KPRES.

OWES-y oferują doradztwo, szkolenia, realizują usługi wspierające rozwój partnerstwa lokalnego, świadczą usługi prawne, księgowo i marketingowe na rzecz podmiotów ekonomii społecznej, promują ekonomię społeczną i zatrudnienie w sektorze ekonomii społecznej.

Zgodnie z zapisami „Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej”, od 2014 roku usługi wsparcia ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych podlegają akredytacji w systemie AKSES. Proces akredytacji odbywać się będzie na podstawie Regulaminu oraz Zakresu standardów usług i działania OWES przyjętych przez Komitet akredytacyjny do spraw akredytacji oraz standardów usług i działania ośrodków wsparcia ekonomii społecznej.

¹² Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej, których działania wykazywane są w Sprawozdaniu prowadzone są przez następujące podmioty: Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Kobiet GINEKA, Europejskie Centrum Współpracy Młodzieży i Stowarzyszenie TILIA, Stowarzyszenie Kujawsko-Pomorski Ośrodek Wsparcia Inicjatyw Pozarządowych TŁOK oraz Fundację Ekspert-Kujawy i Wyższą Szkołę Gospodarki w Bydgoszczy

W 2016 roku Instytucja Zarządzająca Kujawsko-Pomorskim Regionalnym Programem Operacyjnym na lata 2014-2020 rozstrzygnęła konkurs w ramach Poddziałania 9.4.1 Rozwój podmiotów sektora ekonomii społecznej [konkurs nr RPKP.09.04.01-IZ.00-04-016/16], w wyniku którego funkcjonują cztery OWES. Wsparcie infrastrukturalne ekonomii społecznej w województwie kujawsko-pomorskim obrazuje Aneks nr 8 do Sprawozdania – Baza OWES.

➔ **OWES prowadzony przez Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Kobiet GINEKA na terenie subregionu 1 (powiaty: tucholski, nakielski, sępoleński, bydgoski, m. Bydgoszcz)**

- zorganizowano 5 szkoleń dla pracowników PES, w tym WTZ i ZAZ, nt. umiejętności społecznych i zakładania i prowadzenia PES o charakterze reintegracyjnym, w którym udział wzięły 62 osoby;
- zorganizowano 2 wizyty studyjne z zakresu animacji oraz 3 szkolenia zawodowe dla przyszłych pracowników PS, powiązane z dotacją na utworzenie stanowiska pracy, łącznie dla 39 osób;
- utworzono 28 miejsc pracy w 7 nowych PES. Kwota przekazana na ich utworzenie wyniosła 672.000,00 zł;
- udzielono 15 dotacji dla organizacji pozarządowych przekształcających się w podmioty ekonomii społecznej na łączną kwotę 359.900,00 zł;
- przynajmniej raz do roku prowadzono monitoring PES i PS, które zostają objęte wsparciem. W 2018 r. objęto badaniem 16 PS;
- Zorganizowano 3 wizyty studyjne i 3 szkolenia zawodowe oraz doradztwo dla uczestników projektu, którzy założyli PS. Doradztwo specjalistyczne z zakresu prawa, marketingu, księgowości, osobowego, finansowego oraz coaching dla kadr PES skierowano do 72 PES. Wizyty polegały na zwiedzeniu minimum 3 przedsiębiorstw społecznych, których praca i funkcjonowanie odzwierciedlają przyszłe działania warunki/ specyfikę zatrudnienia w PS. Uczestnicy zapoznali się z dobrymi praktykami w zakresie funkcjonowania, w tym prowadzenia działalności gospodarczej. W wizytach i szkoleniach zawodowych dla przyszłych pracowników PS wzięło łącznie udział 47 osób;
- prowadzono i aktualizowano stronę internetową OWES (www.kpowes.org.pl) oraz profil facebookowy (profil ma 584 „fanów”). Wiadomości na stronie dotyczyły m.in. organizowanych szkoleń, doradztwa. Liczba odbiorców to ok. 1000 osób. Wśród treści pojawiających się na stronie znajdują się m.in.: szczegółowy opis oferty OWES, zasady prowadzenia działalności gospodarczej, zasady uruchamiania PES, promowania przykładów dobrze prosperujących PES, a także baza lokalnych PES, wiadomości o możliwościach pozyskania środków na rozwój PS i zmieniających się przepisów prawa dotyczących PES;
- zrealizowano 118,5 godzin doradztwa biznesowego skierowanego do 13 PES. Doradztwo świadczone dla PS i grup inicjatywnych na rzecz powstania PS, polegało na wsparciu w zakresie ekonomizacji PES;
- dwa razy w tygodniu rozsyłano wiadomości newsletterem do 440 odbiorców;
- przedstawicielki KPOWES wzięły udział w licznych wydarzeniach, na których promowano ES, a w których udział wzięło ok. 1000 osób:
  - III Bydgoskie Forum Inicjatyw Pozarządowych, które odbyło się w marcu 2018 r.;
  - seminarium pt. „Ekonomia Społeczna – przestrzeń innowacji” w dniu 8 marca 2018 r.;

- V Spotkanie Panelowe Ekspertów „Innowacje społeczne w kontekście aktywności podmiotów lokalnych”, marzec 2018 r.;
- panel dyskusyjny „Blżej Funduszy Europejskich”, kwiecień 2018 r.;
- panel dyskusyjny „Mama wraca do pracy”, maj 2018 r.;
- konferencja „Rozwój współpracy samorządu gminnego z podmiotami ekonomii społecznej na terenie Gminy Więcbork”, kwiecień 2018 r.;
- symposium Krajeńskie „Jedna Krajna - Różna Krajna”, listopad 2018 r.
- udział w konsultacjach Gminnych Programów Rewitalizacji Gminy Więcbork oraz Miasta Bydgoszcz;
- udział w Targach Pracy w Bydgoszczy, listopad 2018 r.;
- udział w Bydgoskim Festiwalu Nauki, maj 2018 r.;
- spotkanie z radną Miasta Bydgoszczy Moniką Matowską w sprawie omówienia konkretnych działań dotyczących polityki senioralnej, współpracy PES, samorządu i biznesu dotyczącego tego tematu. Spotkanie zrealizowano w ścisłej współpracy z Kujawsko-Pomorskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego w Minikowie;
- kontynuowano spotkania na rzecz realizacji międzynarodowego projektu z zakresu zagospodarowania pustostanów („Forget Heritage”, Urząd Miasta Bydgoszczy), wskazując sektor ES jako innowacyjny;
- zorganizowano wizytę studyjną do Macikowa, która zademonstrowała skalę i profesjonalizm sektora pozarządowego, który próbuje zgodnie i merytorycznie współpracować z lokalnym samorządem, sierpień 2018 r.;
- zorganizowano wizytę studyjną do Malachowa, która miała również na celu wskazanie dobrej praktyki współpracy PES/PS/WTZ z lokalnym samorządem, marzec 2018 r.;
- zorganizowano spotkanie kooperacyjne, w którym wzięli udział przedstawiciele PES, biznesu i samorządu w Bydgoszczy, a które dotyczyło poszerzenia możliwości współpracy JST z PES-ami, wrzesień 2018 r.;
- przedstawicielki KPOWES zaangażowały się w działanie projektowe Beepathnet – Bydgoszcz realizowanego przez Urząd Miasta Bydgoszczy – promując idee ekonomii społecznej w pszczelarstwie miejskim;
- zorganizowano 34 spotkania animacyjne dla 40 przedstawicieli JST – OPS, PUP, urzędów gmin i miast, Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Minikowie, świetlic w celu upowszechniania instrumentów i dobrych praktyk ES oraz zwiększenia świadomości JST na rzecz zwiększenia udziału PES/PS w realizacji zadań publicznych;
- wzięto udział w konwencie Ośrodków Pomocy Społecznej oraz zainicjowano współpracę z OPSami przy realizacji projektów w ramach Poddziałania 9.2.1 RPO WK-P 2014-2020;
- udzielono cyklu wywiadów na temat kooperatywy oraz zarządzania w podmiotach ekonomii społecznej, przeprowadzonych w różnych środowiskach związanych z ekonomią społeczną;
- kontynuowana jest współpraca z administratorami stron internetowych instytucji znajdujących się w subregionie 1 oraz lokalnymi mediami (m.in. Nasze miasto, Visit Bydgoszcz, Nakło 24, Kurier nakielski, Tucholanin, Tygodnik Tucholski oraz powiat bydgoski, gmina Koronowo, Nakło, powiat nakielski, sępoleński, tucholski);
- pracownicy OWES promują ideę ekonomii społecznej w mediach tradycyjnych. W 2018 r. zanotowano następujące wystąpienia:

- „Biznes z ludzką twarzą” – wywiad z Grażyną Burdzy na łamach Ekspresu Bydgoskiego i Toruńskich Nowości;
  - „O rolnictwie społecznym i ekonomii społecznej” – artykuł opisujący wizytę animacyjną w Kaczym Bagnie na łamach magazynu Wieś;
  - wywiad udzielony Radiu PLUS – Justyna Górską;
  - Lokalne działania Promujące PES:
- Ogółem ze wsparcia OWES skorzystało 515 osób.

➔ **OWES prowadzony przez Europejskie Centrum Współpracy Młodzieży i Stowarzyszenia TILIA na terenie subregionu 2 (powiaty: chełmiński, toruński, m. Toruń, aleksandrowski, lipnowski)**

- odbyły się 2 spotkania animacyjne pod kątem możliwości budowania potencjału rozwojowego dla tworzenia spółdzielni socjalnych przy udziale podopiecznych instytucji zatrudnienia socjalnego i integracji społeczno-zawodowej. Na spotkaniach obecni byli przedstawiciele m. in. lokalnego samorządu oraz pracownicy WTZ, ZAZ (ZAZ Drzonowo oraz Stowarzyszenie Ludzie-Ludziom prowadzące WTZ Chełmno);
- prowadzono indywidualne doradztwo zawodowe i psychologiczne dla 61 osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, chcących rozpocząć działalność w ramach PES, jest przewidziane w projekcie jako część ścieżki inkubacyjnej prowadzącej do założenia przedsiębiorstwa społecznego. W 2018 roku uczestnicy ścieżki wzięli udział w działaniach inkubacyjnych, wsparcie psychologiczno-zawodowe otrzymali w ilości 5 h/osobę;
- w ramach inkubacji zorganizowano 3 cykle szkoleniowe, w sumie udział wzięło w nich udział 39 osób (13 osób w każdym cyklu szkoleniowym). Cykl składa się z 11 szkoleń oraz wizyty studyjnej. Program szkolenia obejmował: zakładanie i prowadzenie PES o charakterze reintegracyjnym, umiejętności społeczne, powołanie PES i PS, prowadzenie działalności statutowej i gospodarczej w sferze ES, tworzenie biznesplanów oraz marketing, zarządzanie organizacją, planowanie strategiczne, zarządzanie finansami, aspekty prawne, finansowe, rachunkowe w ES, budowanie powiązań kooperacyjnych;
- utworzono 63 miejsca pracy w 17 nowych PES. Kwota przekazana na ich utworzenie wyniosła 1.512.000,00 zł;
- udzielono 4 dotacji dla organizacji pozarządowych przekształcających się w podmioty ekonomii społecznej na łączną kwotę 288.000,00 zł;
- sporządzono raport z badania satysfakcji klientów korzystających ze wsparcia OWES w 2018 - przedstawiciele przedsiębiorstw społecznych. Badanie przeprowadzone zostało w grudniu 2018 r. i objęło 28 PES. Ankietowanym zadano 7 pytań, z czego 6 pytań miało 5-stopniową skalę odpowiedzi (gdzie 1 oznaczało ocenę niską, a 5 ocenę wysoką), podczas gdy 1 odpowiedź polegała na wybraniu opcji „tak”, „nie” lub „nie wiem”. Ogólnie udzielono ocen w stopniu 5 i/lub 4;
- zrealizowano doradztwo kluczowe i specjalistyczne (prawne, marketingowe, finansowe, osobowe i księgowo-podatkowe) na rzecz osób fizycznych i prawnych będących uczestnikami projektu – przyszłych i aktualnych pracowników PES

- zorganizowano 54 szkolenia i kursy zawodowe podnoszące kwalifikacje pracowników i osób zarządzających nowo powstałymi przedsiębiorstwami i istniejącymi, którym udzielono dotacji na utworzenie nowych miejsc pracy. Udział wzięły 74 osoby;
- zorganizowano 4 wizyty studyjne dla w/w przedsiębiorstw społecznych w celu zaprezentowania dobrych praktyk z zakresu działania przedsiębiorstwa społecznego, rozwoju lokalnego z wykorzystaniem środków unijnych, rozwoju produktów i usług lokalnych oraz procesu tworzenia przedsiębiorstw społecznych. Udział wzięło 16 osób;
- podejmowano działania informacyjne, zamieszczając ogłoszenia nt. własnych działań szkoleniowo-doradczych oraz oferty innych instytucji wspierających ekonomię społeczną, na stronie internetowej, poprzez cykliczną wysyłkę newslettera, social media. Odbiór przez ok. 1500 miesięcznie. Dodatkowo klienci OWES korzystali z comiesięcznej kampanii informacyjnej w postaci wysyłanego newslettera (zawierającego bieżące informacje dotyczące działalności OWES Toruń, nowości ze świata ngo oraz regionalne i globalne wiadomości dot. ekonomii społecznej) – 500 odbiorców;
- przedstawiciele OWES wzięli udział w licznych wydarzeniach, na których promowano ES:
  - seminarium zorganizowane przez Biuro Karier UMK w dniu 05.03.2018. Prelekcja pn. „Możliwości rozwoju - korporacja czy przedsiębiorstwo społeczne? Czyli jak realizować swoje pomysły artystyczne, kulturalne, biznesowe w podmiotach ekonomii społecznej.”, udział 30 osób;
  - forum współpracy pomiędzy kluczowymi partnerami rozwoju społeczno-gospodarczego LSR "Ziemi Gotyku", zorganizowanym przez LGD Ziemia Gotyku. Prelekcja dotyczyła działalności OWES i promocji działalności PES z obszaru LGD, udział ok. 70 osób;
  - II edycja Konferencji Firma Przyszłości;
  - spotkania networkingowe organizowane przez IPH w Toruniu;
  - konferencja „Poznajmy się” – organizatorzy Stowarzyszenie Kobiety Forum Biznesu, TNOiK, Welconomy, BNI Polska, KPOP Lewiatan i Inne Spojrzenie;
  - konferencja Firma Przyszłości, organizowana przez IPH w Toruniu;
  - XIX Forum Organizacji Pozarządowych Województwa Kujawsko–Pomorskiego;
  - XIII Toruńskie Forum NGO;
  - konsultacje programu współpracy Gminy Toruń z NGO w zakresie uwzględnienia PES w programie;
  - VII Powiatowa Rada Seniorów, podczas której około 40 seniorów zapoznało się czym jest Ekonomia Społeczna oraz jak działa OWES;
  - spotkania z przedstawicielami LGD dla Miasta Torunia, LGD Stowarzyszenie Partnerstwo Dla Ziemi Kujawskiej, LGD Podgrodzie Toruńskie;
  - I Ogólnopolski Kongres Gospodarstw Opiekuńczych KPODR Minikowo;
  - Targi Pracy w powiecie chełmińskim;
  - Drugie Powiatowe Targi Pracy, Szkół i Zawodów w Aleksandrowie Kujawskim, w dniu 13.04.2018 r.
- zrealizowano 1135,5 godzin doradztwa biznesowego skierowanego do 29 PES. Doradztwa związane było z przedmiotem prowadzonej działalności/statutem, poszukiwaniem partnerów biznesowych i pracy nad biznesplanami;

- zorganizowano wizytę studyjną zagraniczną dla 15 przedstawicieli samorządu z gmin zlokalizowanych na terenie funkcjonowania OWES. Uczestnikami spotkania były osoby decyzyjne wójtowie oraz osoby bezpośrednio zaangażowane w prace dotyczące gospodarki odpadami na terenie gmin Bobrowniki, Chrostkowo, Chełmno, Czernikowo, Lipno, Raciążek, Unisław, Tłuchowo;
- zorganizowano 13 spotkań animatora (Wielgie, Dobrzyń nad Wisłą, Bobrowniki, Tłuchowo, Skępe, Bądkowo, Raciążek, Łysomice) oraz 40 spotkań specjalisty ds. kooperatyw w samorządach – OPS, PUP, urzędów gmin i miast, Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Minikowie, świetlic w celu upowszechniania instrumentów i dobrych praktyk ES oraz zwiększenia świadomości JST na rzecz zwiększenia udziału PES/PS w realizacji zadań publicznych;
- zorganizowano bloki szkoleniowe, w których przewidziano po 3 szkolenia dotyczące budowania powiązań kooperacyjnych oraz umiejętności społecznych (budowanie szerokich powiązań kooperacyjnych w ramach partnerstw, sieci współpracy lokalnych podmiotów w celu rozwoju PS), kompetencje związane z pracą z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym;
- odbyto spotkania w powiatowych urzędach pracy, w ramach nawiązania współpracy OWES z instytucjami rynku pracy na rzecz wspierania ekonomii społecznej, zakończone podpisaniem listów intencyjnych o współpracy z 5 PUP z terenu subregionu 2. W każdej z tych instytucji odbywały się dyżury Powiatowego Punktu Doradczego oraz spotkania z osobami bezrobotnymi (53 spotkania);
- w ramach współpracy z OPS na rzecz wspierania istniejących i nowo powstających PS odbyły się 4 spotkania (GOPS Lubicz, PCPR Chełmno, Łysomice, Tłuchowo);
- pracownicy OWES promują ideę ekonomii społecznej w mediach tradycyjnych. W 2018 r. udzielono wywiadu radiowego – audycja Regionalny Punkt Widzenia Radio PIK pt. „Ekonomia cyrkularna, Ekonomia Społeczna” 05.09.2018 r.;
- Ogółem ze wsparcia OWES skorzystało 357 osób.

➔ **OWES prowadzony przez Stowarzyszenie Kujawsko-Pomorski Ośrodek Wsparcia Inicjatyw Pozarządowych TŁOK na terenie subregionu 3 (powiaty: brodnicki, golubsko-dobrzyński, grudziądzki, m. Grudziądz, świecki, rypiński, wąbrzeski)**

- zorganizowano doradztwo i szkolenia dla zainteresowanych, spotkania Powiatowych Zespołów ds. Ekonomii Społecznej z udziałem przedstawicieli WTZ na terenie danego powiatu;
- doradczynie zawodowe przygotowały Indywidualne Plany Działania dla 44 osób;
- zorganizowano szkolenia zawodowe dla 137 pracowników, na których zostały przeznaczone dotacje na stworzenie miejsc pracy. Szkolenia, podnoszące ich kwalifikacje, odbywały się m.in. z tematów: prawa jazdy, kursów terapeutycznych.
- utworzono 38 miejsc pracy w 11 nowych PES. Kwota przekazana na ich utworzenie wyniosła 912.000,00 zł;
- udzielono 9 dotacji dla organizacji pozarządowych przekształcających się w podmioty ekonomii społecznej na łączną kwotę 744.000,00 zł;
- opracowano narzędzia do cyklicznego monitorowania potrzeb rozwojowych PES oraz możliwości ich zaspokajania. Na pierwszym spotkaniu doradczym z każdym PES doradca

kluczowy wypełnia wspólnie z przedstawicielem/ami kartę diagnozy PES – służącą do zbadania stanu i potrzeb rozwojowych PES. W OWES TŁOK jest kilka wzorów kart diagnozy – stosowanych w zależności od typu klienta: Karta diagnozy klienta OWES - grupa osób fizycznych zakładających PS, Karta diagnozy klienta OWES - grupa osób prawnych zakładających PS, Karta diagnozy klienta OWES - istniejący PES lub PS, Karta diagnozy klienta OWES - NGO planująca rozpoczęcie dz. gosp., odpłatnej. W 2018 r. badanie dotyczyło 137 odbiorców;

- przeprowadzono doradztwo biznesowe dla 14 PS oraz stałe doradztwo i coaching dla 7 PS;
- prowadzono i aktualizowano stronę internetową OWES (www.owies.eu) oraz profil facebookowy. Ponadto rozwijano portal www.odpowiedzialnezakupy.pl, na bieżąco dodając produkty PES. Opisy oferty PES zamieszczano ponadto na stronie OWES oraz na www.aktywnawies.pl (oferta wiosek tematycznych). Liczba odbiorców to ok. 1000;
- doradcy biznesowi OWES świadczyli usługi doradztwa biznesowego dotyczące następujących zagadnień: doradztwo branżowe, związane z przedmiotem prowadzonej przez PES działalności gospodarczej lub/i statutowej odpłatnej (dopasowane dla konkretnego klienta – obejmuje doradztwo zawodowe i branżowe), poszukiwania partnerów, identyfikacja nisz rynkowych, przygotowanie danych i ofert, przygotowywanie i praca nad biznesplanem, negocjacje z instytucjami finansującymi. Zorganizowano 77 godzin doradztwa dla 14 PES;
- prowadzono inkubator przedsiębiorczości społecznej w Kowalewie Pomorskim;
- funkcjonowało 7 lokalnych zespołów ds. ekonomii społecznej, do których należały 84 osoby - w każdym zespole średnio 12 osób;
- W OWES TŁOK funkcjonuje stanowisko specjalisty ds. prawa zamówień publicznych. Do zadań specjalisty należy m.in.: monitorowanie i merytoryczna analiza zapytań publikowanych zarówno przez podmioty stosujące pzp, jak i podmioty wyłaniające usługodawców w ramach zlecenia usług dla PS/PES w projektach EFS, przedstawianie zapytań w trakcie bezpośrednich spotkań z PS, zachęcanie do składania ofert i pomoc w wypełnianiu dokumentów. Specjalista pomaga w przygotowaniu dokumentów niezbędnych podczas składania oferty w ramach pzp. W 2018 r. specjalista wyszukał i przesłał do PS 137 ogłoszeń o zamówieniach dopasowanych do obszaru działalności danego PS. Ponadto w 2018 r. udzielono 19 godzin doradztwa z Pzp. Wsparciem specjalisty objęto 60 osób;
- Ogółem ze wsparcia OWES skorzystało 137 osób.

➔ **OWES prowadzony przez Fundację Ekspert-Kujawy i Wyższą Szkołę Gospodarki w Bydgoszczy na terenie subregionu 2 (powiaty: żniński, mogileński, inowrocławski, radziejowski, włocławski, m. Włocławek)**

- wsparcie szkoleniowo-doradczym (18 działań), poprzedzonym indywidualną ścieżką opracowaną przez doradcę kluczowego, zawodowego i psychologa objęto 295 osób;
- zorganizowano wizyty studyjne, podczas których uczestnicy zapoznali się m.in. z: możliwościami wiążącymi się z prowadzeniem podmiotu ekonomii społecznej o charakterze przedsiębiorstwa społecznego, różnymi formami funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej o charakterze integracyjnym jak i rynkowym, których celem jest zatrudnienie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Organizowane były również

szkolenia zawodowe, z różnych zakresów kompetencji zgodnie z charakterem prowadzonej działalności i zajmowanego stanowiska. 34 działaniami szkoleniowo-doradczymi objęto 342 osoby;

- utworzono 95 miejsc pracy w 21 nowych PES. Kwota przekazana na ich utworzenie wyniosła 2.964.000,00 zł;
- udzielono 3 dotacji dla organizacji pozarządowych przekształcających się w podmioty ekonomii społecznej na łączną kwotę 252.000,00 zł;
- prowadzono działania związane z przeprowadzeniem badań diagnostyczno-ewaluacyjnych. Potrzeby rozwojowe PES monitorowane są bieżąco w formie wizyt doradcy kluczowego, doradcy zawodowego oraz doradców specjalistycznych. Ponadto wykonano audyty finansowe pod kątem dalszego rozwoju PS. Liczba tych działań wyniosła 7, a objęto nimi 388 odbiorców;
- zorganizowano 20 szkoleń zawodowych, coaching, mentoring, doradztwo specjalistyczne. Udział wzięło 476 osób;
- zorganizowano 20 spotkań animacyjnych. Udział wzięło 216 osób;
- organizowano tematyczne seminaria nt. ES. Produkty i usługi PES upowszechnianie były podczas licznych spotkań informacyjnych oraz spotkań z przedstawicielami samorządu terytorialnego. Wzięto też udział w forum organizacji pozarządowych w powiecie włocławskim. W spotkaniach wzięło łącznie udział ok. 800 osób;
- zrealizowano 2274 usług doradztwa biznesowego skierowanego do 168 odbiorców. Doradca biznesowy regularnie spotyka się z przedstawicielami PES w celu omówienia bieżących problemów i wsparcia w rozwoju przedsiębiorstwa;
- promowano tworzenia klastrów przy okazji spotkań animacyjnych. Duży nacisk na kooperację PS jest także stawiany podczas mentoringu. Odrębną formą promocji tej tematyki są realizowane szkolenia z zakresu budowania powiązań kooperacyjnych. 11 działaniami w tym zakresie objęto 101 osób;
- przygotowano 3 broszury nt. ekonomii społecznej. Poza przygotowaniem i kolportażem poradników i broszur, animatorzy OWES regularnie uczestniczyli w spotkaniach z przedstawicielami władz samorządowych, które miały na celu upowszechnianie stosowania klauzul społecznych. Ponadto tematyka ta poruszana była podczas licznych spotkań informacyjnych;
- przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz władz samorządowych uczestniczyli w organizowanych na terenie działania szkoleniach, jak i w spotkaniach z doradcami specjalistycznymi. Wynikiem przeprowadzonych działań było powołanie nowych partnerstw prywatnych i prywatno-publicznych które przyczyniły się do powstania przedsiębiorstw społecznych;
- przeprowadzono 820 godzin szkoleń i doradztwa dla tworzących się i funkcjonujących lokalnych partnerstw na rzecz ekonomii społecznej;
- Ogółem ze wsparcia OWES skorzystało 470 osób.

Działania realizowane przez inne podmioty

➔ Działania realizowane przez Powiatowe Urzędy Pracy

W 2018 r. powiatowe urzędy pracy przyznały środki z Funduszu Pracy na zwrot opłaconych przez spółdzielnie socjalne wydatków obejmujących część wynagrodzenia oraz kosztów osobowych pracodawców odpowiadających składce na ubezpieczenia społeczne. Kwota wsparcia wyniosła 88.000,00 zł i dotyczyła 22 osób.

➔ Działania realizowane przez fundusze pożyczkowe i poręczeniowe

○ Kujawsko-Pomorski Fundusz Pożyczkowy sp. z o.o.

Kujawsko-Pomorski Fundusz Pożyczkowy sp. z o.o. (K-PFP) dysponuje specjalną ofertą dla PES z województwa kujawsko-pomorskiego. Szczegóły oferty ➔ <https://kpfp.org.pl/pozyczki-dla-pes/>

W 2018 roku Kujawsko-Pomorski Funduszu Pożyczkowy Sp. z o.o. udzielił dwóch pożyczek dla PES. Wartość udzielonych pożyczek to 300.000,00 zł

○ Bydgoski Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o.

Bydgoski Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. nie ma oferty kierowanej specjalnie do PES, jednak w 2018 r. udzielił poręczenia na zasadach komercyjnych jednemu PES na kwotę 13.800,00 zł.

○ Towarzystwo Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych TISE S.A.

Towarzystwo Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych (TISE) prowadzi preferencyjny fundusz pożyczkowy dla podmiotów ekonomii społecznej. Środki przeznaczone na pożyczki pochodzą z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (POWER). Szczegóły oferty ➔ <https://tise.pl/target/ngopes/woj-kujawsko-pomorskie/>

W roku 2018 Fundusz TISE udzielił pożyczki 6 PES z terenu województwa kujawsko-pomorskiego. Łączna kwota udzielonych pożyczek to 780 tys. zł.

➔ Działania realizowane przez samorządy lokalne¹³

- W 2018 roku w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonowało 13 lokalnych zespołów

Tabela 6. Cele szczegółowe, w które wpisują się działania innych podmiotów

Cel szczegółowy 1.2 Wsparcie na rzecz zatrudnienia w podmiotach ekonomii społecznej	
1.2.2	X
Cel szczegółowy 2.3 Rozwój infrastrukturalnego systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie	
2.3.2	X
2.3.3	X
Cel szczegółowy 2.4 Rozwój instytucjonalnego systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie	
2.4.2	X
Cel szczegółowy 3.1 Wzmocnienie roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczności lokalnych	
3.1.3	X
Cel szczegółowy 3.2 Rozwój lokalnych partnerstw na rzecz ekonomii społecznej	
3.2.1	X

¹³ Źródło danych: informacja otrzymana od JST z województwa kujawsko-pomorskiego.

ds. ekonomii społecznej.

- 118 samorządów gminne i powiatowe uwzględniły problematykę ekonomii społecznej w swoich dokumentach, co stanowi to ponad 72 % wszystkich samorządów. Zapisy dotyczące ekonomii społecznej ujęto przeważnie w programach współpracy z organizacjami pozarządowymi, strategiach rozwoju gminy, strategiach rozwiązywania problemów społecznych.
- W 24 samorządach funkcjonowały partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej. Partnerstwa powstawały najczęściej w związku z powołaniem i/lub utworzeniem spółdzielni socjalnych, realizacją projektu, a także na rzecz rozwoju lokalnego – *Lokalne Grupy Działania*.

Osiągnięte wskaźniki

Lp.	Wskaźnik	Źródło danych	Wartość osiągnięta w 2018 roku	Wartość osiągnięta do końca 2018 roku	Wartość docelowa do 2020 roku
Wskaźnik oddziaływania – dla celu głównego					
1.	Liczba osób objętych wsparciem, w tym działaniami aktywizującymi, przez podmioty ekonomii społecznej, a także instytucje wspierające przedsiębiorczość społeczną w regionie w ramach Programu	Dane z Centralnej Aplikacji Statystycznej, dane ROPS, dane GUS, dane OWES	5 045	27 986	30.000
Główne wskaźniki rezultatu – dla priorytetów					
Dla Priorytetu 1:					
2.	Liczba osób pracujących i zatrudnionych w podmiotach ekonomii społecznej (PES) działających w regionie	Dane z Centralnej Aplikacji Statystycznej, dane ROPS, dane GUS	20 151¹⁴	20 151¹⁵	15.584
3.	Liczba osób, które w wyniku udziału w zajęciach CIS lub KIS usamodzielnily się ekonomicznie	Dane z Centralnej Aplikacji Statystycznej	312	1 777	400
Dla Priorytetu 1 i 2:					
4.	Liczba nowych podmiotów ekonomii społecznej założonych w wyniku działalności OWES	Dane OWES	56	117	40
5.	Liczba osób korzystających ze wsparcia OWES	Dane OWES	1 479	11 047	12 000

¹⁴ Dana szacunkowa, w związku ze zmianą definicji podmiotu ekonomii społecznej ujęte jest zatrudnienie we wszystkich NGO, nie tylko prowadzących działalność gospodarczą i odpłatną działalność statutową – dane GUS za 2016 r. (dane są publikowane w cyklu dwuletnim, brak danych za 2018 r.)

¹⁵ Dana szacunkowa, GUS w ramach projektu System Monitorowania Sektora Ekonomii Społecznej (ZSMSES) utworzy do 2020 r. trwały i kompleksowy system monitorowania sektora ekonomii społecznej.

Dla Priorytetu 3:					
6.	Liczba samorządów, które uwzględniły problematykę ekonomii społecznej w lokalnych programach i strategiach	Informacja od JST	118	118	100
Dla Priorytetu 4:					
7.	Liczba odbiorców działań informacyjnych	Dane ROPS, dane OWES	4 715	609 807	600 000
8.	Liczba szkół, w których wdrożono działania edukacyjne w zakresie ekonomii społecznej	Dane OWES	0	8	150 ¹⁶
Główne wskaźniki produktu dla celów szczegółowych					
Dla celu szczegółowego 1.1:					
9.	Liczba instytucji zatrudnienia socjalnego i integracji społecznej objętych wsparciem w ramach Programu	Dane ROPS	54	54	50
Dla celu szczegółowego 2.1:					
10.	Liczba PES, których pracownicy/członkowie skorzystali ze wsparcia szkoleniowo-doradczego świadczonego przez OWES w ramach Programu	Dane OWES	154	1 214	300
Dla celu szczegółowego 2.2:					
11.	Liczba edycji regionalnego konkursu na najlepszy produkt PES	Dane ROPS	1	5¹⁷	4
Dla celu szczegółowego 2.3:					
12.	Liczba OWES w regionie	Dane ROPS	4	4	6 ¹⁸

¹⁶ Programy edukacyjne Ministerstwa Edukacji Narodowej w niewielkim stopniu odnoszą się do ekonomii społecznej, brak możliwości podejmowania działań edukacyjnych wbrew podstawom programowym MEN

¹⁷ Liczba naborów wniosków na certyfikację kujawsko-pomorskich PES ogólnopolskim znakiem promocyjnym ekonomii społecznej „Zakup Prospołeczny”, nie jest planowane opracowywanie odrębnego regionalnego znaku jakości

¹⁸ W perspektywie finansowej UE 2014-2020 przewidziano finansowanie 4 OWES na terenie województwa, zakładana liczba: 6 dotyczyła perspektywy finansowej UE 2007-2013

13.	Liczba PES, które skorzystały z oferty funduszy pożyczkowych i/lub poręczeniowych	Informacja z regionalnych funduszy pożyczkowych i poręczeniowych	9	37	40
Dla celu szczegółowego 2.4:					
14.	Liczba działających zespołów ds. ekonomii społecznej	Informacja od JST	13	19	30
Dla celu szczegółowego 3.1:					
15.	Liczba gmin objętych działaniami upowszechniającymi i wsparciem szkoleniowym w zakresie ekonomii społecznej, w ramach Programu	Dane ROPS, dane OWES	144	144	144
Dla celu szczegółowego 3.2:					
16.	Liczba partnerstw lokalnych z udziałem PES, które otrzymają wsparcie w ramach Programu	Dane OWES	58	58	60
Dla celu szczegółowego 3.3:					
17.	Liczba projektów innowacyjnych wspartych w ramach Programu		1	1¹⁹	10
Dla celu szczegółowego 4.1:					
18.	Liczba przeprowadzonych w ramach Programu badań dotyczących sektora ekonomii społecznej w regionie	Dane ROPS	4	13	4

¹⁹ W perspektywie finansowej UE 2014-2020 nie są realizowane projekty innowacyjne na poziomie regionalnym, realizowany jest projekt w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na innowację społeczną pt. „Model franczyzy usług społecznych – opieka ze smakiem”

Dla celu szczegółowego 4.2:					
19.	Liczba kampanii promujących ekonomię społeczną zrealizowanych w ramach Programu	Dane ROPS, dane OWES	0	1 ²⁰	4
Dla celu szczegółowego 4.3:					
20.	Liczba programów edukacyjnych dotyczących ekonomii społecznej, których realizacja została wsparta w ramach Programu	Dane ROPS	0	0	30 ²¹

²⁰ W perspektywie finansowej UE 2014-2020 nie są realizowane działania promocyjne na poziomie regionalnym – korekta wartości wskaźnika wykazywanych w latach ubiegłych, w perspektywie finansowej UE 2007-2013 realizowana była jedna kampania w ramach Poddziałania 7.1.3 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

²¹ Programy edukacyjne Ministerstwa Edukacji Narodowej w niewielkim stopniu odnoszą się do ekonomii społecznej, brak możliwości tworzenia programów wbrew podstawom programowym MEN

Aneks nr 1 Spółdzielnie socjalne w województwie kujawsko-pomorskim

LP.	Nazwa spółdzielni socjalnej	Adres spółdzielni socjalnej
MIASTO BYDGOSZCZ		
1	Spółdzielnia Socjalna „Elles”	ul. Łomżyńska 33 85-863 Bydgoszcz
2	Spółdzielnia Socjalna „Kreatywni”	ul. Karola Libelta 4 85-080 Bydgoszcz
3	Spółdzielnia Socjalna „Bydgoszczanka”	ul. Smoleńska 43 85-871 Bydgoszcz
4	Spółdzielnia Socjalna „Nasz Dom”	ul. GOPR 1/13 85-794 Bydgoszcz
5	Spółdzielnia Socjalna Widzących Duszą „Świąteczko”	ul. Sułkowskiego 44/7 85-642 Bydgoszcz
6	Spółdzielnia Socjalna „Radość”	ul. Gen. Fr. Kleeberga 5/1 85-791 Bydgoszcz
7	Spółdzielnia Socjalna Art Deco	ul. Długa 62 85-034 Bydgoszcz
8	Spółdzielnia Socjalna Razem Możemy Więcej	ul. Gdańska 122 85-021 Bydgoszcz
9	Spółdzielnia Socjalna Stary Arsenał <i>(spółdzielnia socjalna w likwidacji)</i>	ul. Gdańska 42 85-006 Bydgoszcz
10	Bydgoska Spółdzielnia Socjalna Solidarni	Pl. Kościeleckich 7 85-033 Bydgoszcz
11	Spółdzielnia Socjalna Nowe Miasto	ul. Kopernika 1/03 85-074 Bydgoszcz
12	Spółdzielnia Socjalna Okolica	ul. Naruszewicza 11 85-229 Bydgoszcz
13	Spółdzielnia Socjalna Black Dwarf Production	ul. 20 Stycznia 1920 r. 10/1 85-081 Bydgoszcz
MIASTO GRUDZIĄDZ		
14	Grudziądzka Spółdzielnia Socjalna Lajma <i>(spółdzielnia socjalna w likwidacji)</i>	ul. Waryńskiego 32-36/ 205 86-300 Grudziądz

MIASTO TORUŃ		
15	Spółdzielnia Socjalna „Współpraca”	ul. Przedzamcze 12 87-100 Toruń
16	Spółdzielnia Socjalna Kulturhauz	ul. Poniatowskiego 5/2 87-100 Toruń
17	Spółdzielnia Socjalna Do Usług	ul. Skłodowskiej-Curie 82-84 87-100 Toruń
MIASTO WŁOCŁAWEK		
18	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „Arkadia” <i>(spółdzielnia socjalna w likwidacji)</i>	ul. Plac Wolności 8/9lok. 130 87-800 Włocławek
19	Spółdzielnia Socjalna FreeWay	ul. Hutnicza 29 87-800 Włocławek
20	Spółdzielnia Socjalna „Kujawianki”	ul. Metalowa 17 87-800 Włocławek
21	Spółdzielnia Socjalna „Studio Votre”	ul. Królewiecka 3 87-800 Włocławek
POWIAT ALEKSANDROWSKI		
22	Spółdzielnia Socjalna „Spiżarnia Kujawska”	ul. Wrzosowa 7 87-700 Rożno-Parcele
23	Nieszawska Spółdzielnia Socjalna Budowlani	87-730 Nieszawa
24	Spółdzielnia Socjalna Kujawianka	ul. Parkowa 3 87-700 Aleksandrów Kujawski
25	Spółdzielnia Socjalna Nieszawskie Smaki	ul. 3 Maja 11 87-730 Nieszawa
POWIAT BRODNICKI		
26	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „Teodoryk”	ul. Kościelna 2 87-320 Górzno
27	Spółdzielnia Socjalna Komtur	ul. Nowa 36 87-300 Brodnica
28	Spółdzielnia Socjalna Natura	Miesiączkowo 110 87-320 Górzno
POWIAT BYDGOSKI		
29	Spółdzielnia Socjalna „Sol-Wim”	ul. 23 Stycznia 7 86-050 Solec Kujawski
30	Spółdzielnia Socjalna „Argo”	ul. Potulicka 14 86-065 Lisi Ogon

31	Spółdzielnia Socjalna Koronowianka	ul. Szosa Kotomierska 3 86-010 Koronowo
32	Spółdzielnia Socjalna Kalina	ul. Szpakowa 28 86-005 Zielonka
33	Spółdzielnia Socjalna Słomiany Dom	ul. Duńska 5 86-055 Białe Błota
POWIAT CHEŁMIŃSKI		
34	Spółdzielnia Socjalna „Od Nowa”	Brzozowo 96 86-200 Chełmno
35	Spółdzielnia Socjalna „Eko-Mat”	ul. Kamionka 3 86-200 Chełmno
36	Spółdzielnia Socjalna „3 \$Ektor”	Kosowizna 9 86-253 Kijewo Królewskie
37	Spółdzielnia Socjalna „Deko-Pref” <i>(spółdzielnia socjalna w likwidacji)</i>	Kałdus 38 86-200 Chełmno
38	Spółdzielnia Socjalna Culmen	ul. Kamionka 14 86-200 Chełmno
39	Spółdzielnia Socjalna Podgórska	ul. Rynkowa 10 86-260 Unisław
40	Unisławska Spółdzielnia Socjalna UNI-ZIEL	ul. Parkowa 20 86-260 Unisław
POWIAT GOLUBSKO-DOBZYŃSKI		
41	Spółdzielnia Socjalna „Signum”	ul. Kilińskiego 3 87-400 Golub-Dobrzyń
42	Spółdzielnia Socjalna „Zorza”	Pl. 1000-Lecia 25 87-400 Golub-Dobrzyń
43	Spółdzielnia Socjalna Gold Serwis <i>(spółdzielnia socjalna w likwidacji)</i>	ul. Odrodzenia 8 87-410 Kowalewo Pomorskie
44	Spółdzielnia Socjalna Zbójeński Kredens	Zbójno 178A/18 87-645 Zbójno
POWIAT GRUDZIĄDZKI		
45	Spółdzielnia Socjalna „Razem”	ul. Mańkowskiego 1 87-220 Radzyń Chełmiński
46	Spółdzielnia Socjalna „Perspektywa”	ul. Dworcowa 2 86-320 Łasin
47	Nadwiślańska Spółdzielnia Socjalna Plus	Gruta 81 86-330 Gruta

POWIAT INOWROCŁAWSKI		
48	Spółdzielnia Socjalna „Korab”	ul. Św. Mikołaja 25/25 88-100 Inowrocław
49	Spółdzielnia Socjalna „Kołodziej”	ul. Rybacka 20/13 88-150 Kruszwica
50	Spółdzielnia Socjalna „Odrodzenie”	ul. Św. Mikołaja 25/25 88-100 Inowrocław
51	Usługowo – Handlowa Spółdzielnia Socjalna „Ines”	ul. Św. Mikołaja 25 88-100 Inowrocław
52	Spółdzielnia Socjalna INOPRACA <i>(spółdzielnia socjalna w likwidacji)</i>	ul. Krzywoustego 33/55 88-100 Inowrocław
53	„Inowrocławska Spółdzielnia Socjalna”	Łojewo 34 A 88-100 Łojewo
54	Spółdzielnia Socjalna Rozeta	Chlewiska 19 88-133 Chlewiska
55	Spółdzielnia Socjalna Twoje Smaki	ul. Dubienka 2 88-100 Inowrocław
56	Spółdzielnia Socjalna Czakram	ul. Rybacka 5 88-150 Kruszwica
57	Spółdzielnia Socjalna ""Aktywni Tu i Teraz”	Krażkowo 21 86-060 Nowa Wieś Wielka
58	Spółdzielnia Socjalna Wigor	Łojewo 21 88-100 Inowrocław
59	Spółdzielnia Socjalna Eco Kab	ul. Dubienka 2 88-100 Inowrocław
60	Spółdzielnia Socjalna FACHOWCY	Wierzchosławice 8 88-140 Gniewkowo
61	Spółdzielnia Socjalna HELP	ul. Dubienka 2 88-100 Inowrocław
POWIAT LIPNOWSKI		
62	Spółdzielnia Socjalna Artystyczni	ul. Rapackiego 18b 87-600 Lipno
POWIAT MOGILEŃSKI		
63	Spółdzielnia Socjalna Elektro-Energia	ul. Bławaty 4 88-320 Strzelno
64	Spółdzielnia Socjalna Piekietko	Wola Kozuszkowa 55 88-324 Jeziora Wielkie

65	Markowicka Spółdzielnia Socjalna Nazaret	Markowice 5 88-320 Markowice
POWIAT NAKIELSKI		
66	Spółdzielnia Socjalna „Wspólnota”	ul. Łąkowa 7 89-115 Mrocza
67	Spółdzielnia Socjalna „IZABELA” <i>(spółdzielnia socjalna w likwidacji)</i>	Izabela 4/2 89-114 Witostaw
68	Spółdzielnia Socjalna Noteć	ul. Młyńska 22 89-100 Nakło Nad Notecią
POWIAT RADZIEJOWSKI		
69	Spółdzielnia Socjalna Mix	Sadłóg 1 87-875 Sadłóg
POWIAT ŚWIECKI		
70	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „Lidia”	ul. Św. Wincentego 1 86-100 Świecie
71	Spółdzielnia Socjalna Sami Pack	ul. Piaskowa 1 86-134 Górna Grupa
POWIAT TORUŃSKI		
72	Spółdzielnia Socjalna „Powrót” <i>(spółdzielnia socjalna w likwidacji)</i>	ul. Paderewskiego 11 87-140 Chełmża
73	Spółdzielnia Socjalna Łubianka	ul. Strażacka 4 87-152 Wybcz
74	Spółdzielnia Socjalna Lubiczanka	ul. Toruńska 24 87-162 Lubicz Dolny
75	Spółdzielnia Socjalna Szansa	Gen. Józefa Hallera 25 87-140 Chełmża
76	Spółdzielnia Socjalna Klub Artystyczny Cuma	ul. Bydgoska 7 87-140 Chełmża
POWIAT TUCHOLSKI		
77	Spółdzielnia Socjalna „Progres”	ul. Bydgoska 7 89-500 Tuchola
78	Spółdzielnia Socjalna „Nadzieja”	ul. Bydgoska 7 89-500 Tuchola
79	Spółdzielnia Socjalna "Borowiacki Wigor"	ul. Słoneczna 4 89-520 Gostycyn

80	Spółdzielnia Socjalna "Borowiackie Smaki"	ul. Szkolna 8 89-520 Gostycyn
POWIAT WĄBRZESKI		
81	Płużnicka Spółdzielnia Socjalna Pomocna Ekpa	Płużnica 64 87-214 Płużnica
82	Spółdzielnia Socjalna "BAZA"	ul. Podzamcze 21 87-200 Wąbrzeźno
POWIAT WŁOCŁAWSKI		
83	Spółdzielnia Socjalna "Chodecka Zieleń Gminna"	ul. Apeeczna 1 87-860 Chodecz
84	Spółdzielnia Socjalna "Trans Clean"	ul. Apeeczna 1 87-860 Chodecz
POWIAT ŻNIŃSKI		
85	Spółdzielnia Socjalna TV Żnin <i>(spółdzielnia socjalna w likwidacji)</i>	ul. Gnieźnieńska 38 88-400 Żnin

Na podstawie danych Krajowego Rejestru Sądowego.
Stan na 31 grudnia 2018 r.

Aneks nr 2 Przedsiębiorstwa społeczne w województwie kujawsko-pomorskim

LP.	Nazwa przedsiębiorstwa społecznego	Adres przedsiębiorstwa społecznego
MIASTO BYDGOSZCZ		
1	Spółdzielnia Socjalna Okolica	ul. Naruszewicza 11 85-229 Bydgoszcz
2	Fundacja Pro Omnis	ul. Rupniewskiego 11 85-796 Bydgoszcz
3	WORK ON Sp. z o.o.	ul. Gołębia 47/18 85-309 Bydgoszcz
MIASTO GRUDZIĄDZ		
4	Niepubliczne Przedszkole Integracyjne Zgromadzenia Sióstr Św. Elżbiety	ul. Mikołaja z Ryńska 9/15 86-300 Grudziądz
5	Przedszkole Niepubliczne Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego im. Dzieciątka Jezus	ul. Chełmińska 77 86-300 Grudziądz
POWIAT BYDGOSKI		
6	Spółdzielnia Socjalna Koronowianka	ul. Szosa Kotomierska 3 86-010 Koronowo
7	Akademia Umiejętności Sp. z o.o.	ul. Brzozowa 15 86-005 Białe Błota
POWIAT GOLUBSKO-DOBZYŃSKI		
8	Fundacja Nocy i Dni	Płonne 77 87-404 Radomin
POWIAT GRUDZIĄDZKI		
9	Spółdzielnia Socjalna „Perspektywa”	ul. Dworcowa 2 86-320 Łasin
POWIAT INOWROCŁAWSKI		
10	Spółdzielnia Socjalna Twoje Smaki	ul. Dubienka 2 88-100 Inowrocław
11	Spółdzielnia Socjalna HELP	ul. Dubienka 2 88-100 Inowrocław
12	TURALS Sp. z o.o	ul. Dworcowa 34 88-100 Inowrocław

13	SNP Sp. z o.o.	ul. Dubienka 2 88-100 Inowrocław
14	Spółdzielnia Socjalna Eco Kab	ul. Dubienka 2 88-100 Inowrocław
15	IPM Sp. z o.o	ul. Toruńska 59 88-100 Inowrocław
16	MED - SEARCH Badania Kliniczne Non Profit Sp. z o.o	ul. Dworcowa 8 88-100 Inowrocław
17	Spółdzielnia Socjalna Wigor	Łojewo 21 88-100 Inowrocław
18	Spółdzielnia Socjalna FACHOWCY	Wierzchosławice 8 88-140 Gniewkowo
19	Olivio Sp. z o.o.	ul. Dubienka 2 88-100 Inowrocław
20	Fundacja Hodowców Polskiej Białej Gęsi	Wróble 37 88-153 Kruszwica
21	Fundacja Vita et Natura	ul. Alejnika 4/70 88-100 Inowrocław
22	Bedor Sp. z o.o.	ul. Podgórna 5 88-180 Złotniki Kujawskie
POWIAT MOGILEŃSKI		
23	Spółdzielnia Socjalna Piekietko	Wola Kozuszkowa 55 88-324 Jeziora Wielkie
POWIAT NAKIELSKI		
24	BBTEL Spółka z o.o.	ul. Leszczynowa 4 89-203 Rynarzewo
POWIAT RADZIEJOWSKI		
25	DAWBUD Sp. z o.o.	ul. Topolowa 7 88-230 Piotrków Kujawski
26	Fundacja Biesiadne Zacisze	Wola Skarbkowa 36 88-220 Osiecin
POWIAT SĘPOLEŃSKI		
27	Stowarzyszenie "BAŹ AKTYWNY"	ul. Dworcowa 1 89-430 Kamień Krajeński
POWIAT ŚWIECKI		
28	Fundacja Makowo	ul. Mickiewicza 27 86-100 Świecie

29	Fundacja Toskania Kociewska	Bochlin 71 86-170 Nowe
POWIAT TUCHOLSKI		
30	Spółdzielnia Socjalna "Borowiacki Wigor"	ul. Słoneczna 4 89-520 Gostycyn
31	Spółdzielnia Socjalna „Progres”	ul. Bydgoska 7 89-500 Tuchola
32	Przedsiębiorstwo Społeczne GÓRNICZA WIOSKA Sp. z o.o.	ul. Świerkowa 11 89-520 Piła
33	Spółdzielnia Socjalna "Borowiackie Smaki"	ul. Szkolna 8 89-520 Gostycyn
POWIAT WĄBRZEŃSKI		
34	Spółdzielnia Socjalna "BAZA"	ul. Podzamcze 21 87-200 Wąbrzeźno
35	Fundacja Zielona Dolina	Łopatki Polskie 8 87-222 Książki
36	Stowarzyszenie Szczuplińskie Żurawie	Szczuplinki 11 87-222 Książki
37	Fundacja Rozwijałnia	ul. Jasna 9 87-200 Wąbrzeźno

Na podstawie danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
Stan na dzień 31 grudnia 2018 r.

Aneks nr 3 Centra integracji społecznej w województwie kujawsko-pomorskim

LP.	Instytucja tworząca centrum integracji społecznej	Nazwa i adres siedziby centrum integracji społecznej
MIASTO BYDGOSZCZ		
1	Prezydent Miasta Bydgoszczy	Centrum Integracji Społecznej im. Jacka Kuronia ul. Smoleńska 43 85-871 Bydgoszcz
MIASTO TORUŃ		
2	Stowarzyszenie Partnerstwo Społeczne CISTOR w Toruniu	Centrum Integracji Społecznej ul. Stokrotkowa 22 87-100 Toruń
POWIAT GRUDZIĄDZKI		
2	Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Lokalnej w Mieście i Gminie Radzyń Chełmiński <i>(CIS zawiesił działalność, jednak nie został wykreślony z rejestru)²²</i>	Centrum Integracji Społecznej w Szumiłowie Gm. Radzyń Chełmiński 87-220 Szumiłowo 13
POWIAT INOWROCŁAWSKI		
4	Wójt Gminy Inowrocław	Centrum Integracji Społecznej w Łojewie Łojewo21 88-100 Inowrocław

Na podstawie danych Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy.
Stan na dzień 31 grudnia 2018 r.

²² Informacja na podstawie „Oceny zasobów pomocy społecznej w Województwie Kujawsko-Pomorskim za rok 2018”

Aneks nr 4 Kluby integracji społecznej w województwie kujawsko-pomorskim

LP.	Nazwa i adres podmiotu prowadzącego klub integracji społecznej	Nazwa i adres siedziby klubu integracji społecznej
MIASTO BYDGOSZCZ		
1	Fundacja „WIATRAK” ul. Bołtucia 7 85-796 Bydgoszcz	Klub Integracji Społecznej „WIATRAK” ul. Kleeberga 2 85-791 Bydgoszcz
MIASTO GRUDZIĄDZ		
2	Grudziądzkie Centrum Caritas im. Błogosławionej Juty ul. Klasztorna 6 86-300 Grudziądz	Klub Integracji Społecznej „Grudziądzkie Centrum Caritas” ul. Klasztorna 6 86-300 Grudziądz
MIASTO TORUŃ		
3	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Toruniu ul. Konstytucji 3-go Maja 40c 87-100 Toruń	Klub Integracji Społecznej przy Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Toruniu ul. Konstytucji 3-go Maja 40c 87-100 Toruń
MIASTO WŁOCŁAWEK		
4	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie we Włocławku ul. Kościuszki 26 87-800 Włocławek	Klub Integracji Społecznej we Włocławku ul. Okrzei 61 87-800 Włocławek
POWIAT GOLUBSKO-DOBZYŃSKI		
5	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Golubiu-Dobrzyniu ul. Plac Tysiąclecia 22/a 87-400 Golub-Dobrzyń	Klub Integracji Społecznej w Golubiu-Dobrzyniu ul. Plac Tysiąclecia 22/a 87-400 Golub-Dobrzyń
POWIAT GRUDZIĄDZKI		
6	Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łasinie ul. Radzyńska 2 86-320 Łasin	Klub Integracji Społecznej w Łasinie ul. Radzyńska 2 86-320 Łasin

7	Rada Gminy Świecie nad Osą Świecie nad Osą 2 86-341 Świecie nad Osą	Klub Integracji Społecznej w Świeciu nad Osą Świecie nad Osą 2 86-341 Świecie nad Osą
POWIAT INOWROCŁAWSKI		
8	Fundacja Ekspert – Kujawy ul. Dworcowa 65 88-100 Inowrocław	Klub Integracji Społecznej Fundacji Ekspert – Kujawy w Inowrocławiu ul. Dworcowa 65 88-100 Inowrocław
9	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Inowrocławiu ul. Św. Ducha 90 88-100 Inowrocław	Klub Integracji Społecznej „Aktywni w Klubie” ul. Św. Ducha 90 88-100 Inowrocław
POWIAT NAKIELSKI		
10	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Nakle nad Notecią ul. Ks. P. Skargi 2 89-100 Nakło nad Notecią	Klub Integracji Społecznej w Nakle nad Notecią ul. Ks. P. Skargi 2 89-100 Nakło nad Notecią
POWIAT SĘPOLEŃSKI		
11	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Więcborku ul. Mickiewicza 22A 89-410 Więcbork	Klub Integracji Społecznej w Więcborku ul. Mickiewicza 22A 89-410 Więcbork
12	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sępólnie Krajeńskim ul. Szkolna 8 89-400 Sępólno Krajeńskie	Klub Integracji Społecznej w Sępólnie Krajeńskim ul. Szkolna 8 89-400 Sępólno Krajeńskie
POWIAT TORUŃSKI		
13	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubiczu ul. Toruńska 56 87-162 Lubicz	Klub Integracji Społecznej „Nad Drwęcą” ul. Toruńska 56 87-162 Lubicz
POWIAT TUCHOLSKI		
14	Urząd Gminy Cekcyn ul. Szkolna 2 89-511 Cekcyn	Klub Integracji Społecznej w Cekcynie ul. Szkolna 2 89-511 Cekcyn
15	Rada Gminy Gostycyn ul. Bydgoska 8 89-520 Gostycyn	Klub Integracji Społecznej w Gostycynie ul. Sępoleńska 12/a 89-520 Gostycyn
16	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kęsowie ul. Główna 19	Klub Integracji Społecznej w Kęsowie ul. Główna 19 89-506 Kęsowo

	89-506 Kęsowo	
17	Rada Gminy Lubiewo ul. Hallera 9 89-526 Lubiewo	Klub Integracji Społecznej w Lubiewie ul. Hallera 9 89-526 Lubiewo
18	Rada Gminy w Śliwicach ul. Ks. dr. Sychowskiego 30 89-530 Śliwice	Klub Integracji Społecznej w Śliwicach ul. Ks. dr. Sychowskiego 30 89-530 Śliwice
POWIAT WĄBRZESKI		
19	Grudziądzkie Centrum Edukacji AbAk s.c. I. Majorke, S. Dróbka ul. Waryńskiego 104 86-300 Grudziądz	Klub Integracji Społecznej w Płużnicy Płużawy 87-214 Płużnica
POWIAT ŻNIŃSKI		
20	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gąsawie ul. Żnińska 19 88-410 Gąsawa	Klub Integracji Społecznej w Gąsawie ul. Żnińska 19 88-410 Gąsawa
21	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Janowcu Wielkopolskim ul. Strzelecka 8 88-430 Janowiec Wielkopolski	Klub Integracji Społecznej w Janowcu Wielkopolskim ul. Strzelecka 8 88-430 Janowiec Wielkopolski
22	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rogowie ul. Kolejowa 4 88-420 Rogowo	Klub Integracji Społecznej w Rogowie ul. Kolejowa 4 88-420 Rogowo

Na podstawie danych Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszcy.
Stan na dzień 31 grudnia 2018 r.

Aneks nr 5 Zakłady aktywności zawodowej w województwie kujawsko-pomorskim

LP.	Podmiot tworzący zakład aktywności zawodowej	Adres siedziby zakładu aktywności zawodowej
MIASTO BYDGOSZCZ		
1	Miasto Bydgoszcz ul. Jezuicka 1 85-102 Bydgoszcz	Zakład Aktywności Zawodowej w Bydgoszczy ul. Ludwikowo 3, 85-502 Bydgoszcz
MIASTO WŁOCŁAWEK		
2	Gmina Miasto Włocławek Zielony Rynek 11/13 87-800 Włocławek	Zakład Aktywności Zawodowej we Włocławku ul. Łęgska 20, 87-800 Włocławek
POWIAT BRODNICKI		
3	Powiat Brodnicki ul. Kamionka 18 87-300 Brodnica	Zakład Aktywności Zawodowej w Brodnicy ul. Kamionka 24, 87-300 Brodnica
POWIAT BYDGOSKI		
4	Gmina Białe Błota ul. Szubińska 7 86-005 Białe Błota	Zakład Aktywności Zawodowej „Ośrodek Sportu i Rehabilitacji” ul. Centralna 27A, 86-005 Białe Błota
POWIAT CHEŁMIŃSKI		
5	Gmina Lisewo ul. Chełmińska 2 86-230 Lisewo	Zakład Aktywności Zawodowej w Drzonowie Drzonowo, 86-230 Lisewo
POWIAT MOGILEŃSKI		
6	Gmina Strzelno ul. J. Cieśliewicza 2 88-320 Strzelno	Zakład Aktywności Zawodowej w Przyjezierzu ul. Świerkowa 13/1, 88-324 Jeziora Wielkie
POWIAT RADZIEJOWSKI		
7	Powiat Radziejowski ul. Kościuszki 17 87-200 Radziejów	Zakład Aktywności Zawodowej w Radziejowie ul. Kościuszki 58, 88-200 Radziejów

POWIAT TUCHOLSKI		
8	Powiat Tucholski ul. Poczтовая 7 89-500 Tuchola	Zakład Aktywności Zawodowej w Tucholi ul. Świecka 89a, 89-500 Tuchola
POWIAT WĄBRZESKI		
9	Wąbrzeskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski ul. Matejki 18 87-200 Wąbrzeźno	Zakład Aktywności Zawodowej w Wąbrzeźnie ul. Sportowa 10, 87-200 Wąbrzeźno

Na podstawie danych Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy.
Stan na dzień 31 grudnia 2018 r.

Aneks nr 6 Warsztaty terapii zajęciowej w województwie kujawsko-pomorskim

LP.	Nazwa i adres jednostki organizacyjnej warsztaty terapii zajęciowej	Nazwa i adres siedziby warsztatu terapii zajęciowej
MIASTO BYDGOSZCZ		
1	Caritas Diecezji Bydgoskiej ul. Cienista 2 85-817 Bydgoszcz	Warsztat Terapii Zajęciowej „Tęcza” AL. Planu 6 Letniego 37 85-806 Bydgoszcz
2	Liga Kobiet Polskich Kujawsko Pomorski Oddział Wojewódzki ul. Modrzewiowa 6 85-631 Bydgoszcz	Warsztat Terapii Zajęciowej „Modrzew” ul. Modrzewiowa 6 85-631 Bydgoszcz
3	Fundacja „Wiatrak” ul. Bołtucia 5 85-791 Bydgoszcz	Warsztat Terapii Zajęciowej „Wiatrak” ul. J. Porazińskiej 9 85-792 Bydgoszcz
4	Kujawsko-Pomorskie Centrum Kultury w Bydgoszczy ul. Pl. Kościeleckich 6 85-033 Bydgoszcz	Warsztat Terapii Zajęciowej „Biały Domek” ul. Toruńska 28 85-023 Bydgoszcz
5	Stowarzyszenie Na Rzecz Pomocy Dzieciom i ich Rodzinom "Przystań" ul. Noakowskiego 4 85-804 Bydgoszcz	Warsztat Terapii Zajęciowej „Przystań” ul. Noakowskiego 4/1 85-804 Bydgoszcz
6	Polski Związek Niewidomych Okręg Kujawsko – Pomorski ul. Powst. Wlkp.33 85-090 Bydgoszcz	Warsztat Terapii Zajęciowej „Mega – Art” ul. Stawowa 1 85-323 Bydgoszcz
7	Polski Związek Niewidomych Okręg Kujawsko – Pomorski ul. Powst. Wlkp.33 85-090 Bydgoszcz	Warsztat Terapii Zajęciowej „Victoria” ul. Bernardyńska 3 85-029 Bydgoszcz
MIASTO GRUDZIĄDZ		
8	Stowarzyszenie Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „TO-MY” ul. Śniadeckich 21/22 86-300 Grudziądz	Warsztat Terapii Zajęciowej Kochanowskiego 11-13 86-300 Grudziądz

MIASTO TORUŃ		
9	Fundacja na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „ARKADIA” ul. Młyńska 2-4 87-100 Toruń	Warsztat Terapii Zajęciowej „ARKADIA” ul. M. Skłodowskiej-Curie 80C 87-100 Toruń
10	Polski Związek Niewidomych ul. Konwiktorska 9 00-216 Warszawa	Warsztat Terapii Zajęciowej ul. Mickiewicza 61 87-100 Toruń
11	Fundacja Brata Alberta Radwanowice 1 32-064 Rudawa	Warsztat Terapii Zajęciowej „BRATANKI” ul. Rydygiera 23 87-100 Toruń
MIASTO WŁOCŁAWEK		
12	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Okręgowy ul. Kaliska 1 87-800 Włocławek	Warsztat Terapii Zajęciowej ul. Wiejska 14 87-800 Włocławek
13	Polski Związek Niewidomych Zarząd Główny ul. Konwiktorska 9 00-216 Warszawa	Warsztat Terapii Zajęciowej ul. Łazienna 6 87-800 Włocławek
POWIAT ALEKSANDROWSKI		
14	Gmina Miejska Aleksandrów Kujawski ul. Słowackiego 8 87-700 Aleksandrów Kujawski	Warsztat Terapii Zajęciowej ul. Wojska Polskiego 21 87-700 Aleksandrów Kujawski
15	Fundacja im. Brata Alberta Zarząd Krajowy Radwanowice 1 32-064 Rudawa	Warsztat Terapii Zajęciowej „Karczemka” ul. Szlak Bursztynowy 87, Otłoczyn 87-700 Aleksandrów Kujawski
POWIAT BRODNICKI		
16	Towarzystwo Rodziców Dzieci Specjalnej Troski ul. Wyspiańskiego 13 87-300 Brodnica	Warsztat Terapii Zajęciowej ul. Wyspiańskiego 13 87-300 Brodnica
POWIAT BYDGOSKI		
17	Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej ul. 29 Listopada 12 86-050 Solec Kujawski	Warsztat Terapii Zajęciowej ul. 23 Stycznia 17C 86-050 Solec Kujawski

18	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej ul. Betonowa 1A 86-005 Białe Błota	Warsztat Terapii Zajęciowej "DĄB" ul. Szubińska 87D 86-005 Białe Błota
POWIAT CHEŁMIŃSKI		
19	Stowarzyszenie Ludzie-Ludziom Pl. Rydygiera 1 86-200 Chełmno	Warsztaty Terapii Zajęciowej Pl. Rydygiera 1 86-200 Chełmno
POWIAT GOLUBSKO-DOBZYŃSKI		
20	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Okręgowy ul. Gagarina 34/36 87-100 Toruń	Warsztaty Terapii Zajęciowej ul. Odrodzenia 2 87-410 Kowalewo Pomorskie
POWIAT GRUDZIĄDZKI		
21	Fundacja "Ochrona Zdrowia i Rehabilitacja Niepełnosprawnych" ul. Dworcowa 2 86-320 Łasin	Warsztat Terapii Zajęciowej ul. Dworcowa 2 86-320 Łasin
22	Stowarzyszenie „Uśmiech” w Grucie Gruta 1 86-330 Mełno	Warsztat Terapii Zajęciowej w Grucie Gruta 1 86-330 Mełno
POWIAT INOWROCŁAWSKI		
23	Stowarzyszenie Pomocy Upośledzonych Umysłowo ul. E. Plater 3 88-100 Inowrocław	Warsztat Terapii Zajęciowej "Razem" ul. E. Plater 3 88-100 Inowrocław
POWIAT LIPNOWSKI		
24	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci ul. Kaliska 1 87-800 Włocławek	Warsztaty Terapii Zajęciowej ul. Wojska Polskiego 8 87- 600 Lipno
POWIAT MOGILEŃSKI		
25	CARITAS Archidiecezji Gnieźnieńskiej Os. Orła Białego 20 62-200 Gniezno	Warsztat Terapii Zajęciowej „Radosne Serca” Bielice 88-330 Gębice
POWIAT NAKIELSKI		
26	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Zarząd Powiatowy w Nakle n. Notecią ul. Parkowa 8 89-100 Nakło nad Notecią	Warsztat Terapii Zajęciowej „Pod Dębem” ul. Parkowa 8 89-100 Nakło n. Notecią

27	Liga Kobiet Polskich Kujawsko-Pomorski Oddział Wojewódzki w Bydgoszczy ul. Modrzewiowa 6 85-631 Bydgoszcz	Warsztat Terapii Zajęciowej „Pelikan” ul. Sportowa 2a 89-200 Szubin
28	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci KPOR ul. Gagarina 34/36 87-100 Toruń	Warsztat Terapii Zajęciowej „Nasz Dom” Pl. Wolności 5 89-115 Mrocza
POWIAT RADZIEJOWSKI		
29	Miasto i Gmina Piotrków Kujawski ul. Kościelna 1 88-230 Piotrków Kujawski	Warsztaty Terapii Zajęciowej Nowa Wieś 28A 88-230 Piotrków Kujawski
POWIAT RYPIŃSKI		
30	Liga Kobiet Polskich Kujawsko-Pomorski Oddział Wojewódzki w Bydgoszczy ul. Modrzewiowa 6 85-631 Bydgoszcz	Warsztat Terapii Zajęciowej „Nadzieja” ul. Strażacka 1 87-500 Rypin
POWIAT SĘPOLEŃSKI		
31	Stowarzyszenie „Dorośli Dzieciom” w Sępólnie Krajeńskim ul. Szkolna 8/7 89-400 Sępólno Krajeńskie	Warsztat Terapii Zajęciowej ul. Plac Wolności 2a 89-400 Sępólno Krajeńskie
POWIAT ŚWIECKI		
32	Towarzystwo Wspierania Osób Niepełnosprawnych ul. Nadbrzeżna 2A 86-100 Świecie	Warsztat Terapii Zajęciowej ul. Nadbrzeżna 2A 86-100 Świecie
33	Polski Komitet Pomocy Społecznej Zarząd Miejsko-Gminny w Nowem Pl. Św. Rocha 5 86-170 Nowe	Warsztat Terapii Zajęciowej ul. Myśliwska 1A 86-170 Nowe
POWIAT TUCHOLSKI		
34	Stowarzyszenie Rodziców Dzieci Specjalnej Troski ul. Pocztowa 7d 89-500 Tuchola	Warsztaty Terapii Zajęciowej ul. Przemysłowa 2 89-500 Tuchola

POWIAT WĄBRZESKI		
35	Wąbrzeskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski ul. Matejki 18 87-200 Wąbrzeźno	Warsztat Terapii Zajęciowej ul. Matejki 18 87-200 Wąbrzeźno
POWIAT ŻNIŃSKI		
36	Liga Kobiet Polskich Kujawsko Pomorski Oddział Wojewódzki w Bydgoszczy ul. Modrzewiowa 6 85-631 Bydgoszcz	Warsztat Terapii Zajęciowej „PROMYK” ul. Szpitalna 32 88-400 Żnin

Na podstawie danych Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.
Stan na dzień 31 grudnia 2018 r.

Aneks nr 7 Podmioty wyróżnione Znakiem Promocyjnym Ekonomii Społecznej „Zakup Prospołeczny” w województwie kujawsko-pomorskim

LP.	podmiot	lokalizacja	wyróżniony produkt / usługa
MIASTO BYDGOSZCZ			
1	Fundacja Pro Omnis*	Bydgoszcz	1. posiłki dedykowane osobom ze szczególnymi wymaganiami związanymi ze stanem zdrowia bądź z wiekiem oraz catering instytucjonalny 2. posiłki dedykowane dzieciom: catering dziecięcy w żłobkach, przedszkolach oraz indywidualny*
2	Zakład Aktywności Zawodowej	Bydgoszcz	usługi druku wielkoformatowego, druku offsetowego z obróbką introligatorską, druku cyfrowego oraz projektowania, składu i łamania tekstu do druku
3	Spółdzielnia Socjalna „Nasz Dom”	Bydgoszcz	kompleksowe usługi opiekuńcze dla osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku domowym oraz prowadzenie Dziennego Domu Pobytu
MIASTO GRUDZIĄDZ			
4	Grudziądzkie Centrum Ekonomii Społecznej POMOST	Grudziądz	usługi cateringowe
MIASTO TORUŃ			
5	Fundacja Zdrowego Życia*	Toruń	Chwast Prast Vegetarian Bistro, majonez pokrzywowo-czosnkowy, ketchup z dyni*
POWIAT ALEKSANDROWSKI			
6	Spółdzielnia Socjalna Spiżarnia Kujawska	Różno Parcele	obiady tradycyjne związane z Kujawami
POWIAT BRODNICKI			
7	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „Teodoryk”	Górzno	Górzno Park Linowy
8	Wioska Mydlarska Sp. z o.o.*	Fiałki	warsztaty w Wiosce Mydlarskiej*

POWIAT BYDGOSKI			
9	Spółdzielnia Socjalna Koronowianka*	Koronowo	1. usługa związana z obsługą miejsc parkingowych 2. usługi pielęgnacji i utrzymania zieleni oraz usługi brukarskie 3. pomoc społeczna bez zakwaterowania dla osób w podeszłym wieku i osób niepełnosprawnych w organizacji życia codziennego*
10	Zakład Aktywności Zawodowej "Ośrodek Sportu i Rehabilitacji" w Białych Błotach*	Białe Błota	działalność w zakresie usług reklamowych*
11	Spółdzielnia Socjalna Słomiany Dom*	Białe Błota	kompleksowe wykonanie budynków z ekologicznych materiałów odnawialnych*
POWIAT GOLUBSKO-DOBZYŃSKI			
12	Fundacja Rozwoju Osób Niepełnosprawnych "POMAGAM"*	Antoniewo	niepubliczne przedszkole terapeutyczne dla dzieci w wieku 3 -9 lat z niepełnosprawnościami*
POWIAT GRUDZIĄDZKI			
13	Spółdzielnia Socjalna "Perspektywa"	Łasin	usługi sprzątające zewnętrzne, drobne roboty budowlane oraz organizacja wizyt studyjnych, konferencji, spotkań rodzinnych i towarzyskich
POWIAT INOWROCŁAWSKI			
14	Centrum Integracji Społecznej	Łojewo	1. wyroby i usługi cateringowe warsztatu gastronomicznego 2. usługa „Przystanek Łojewo”
15	Spółdzielnia Socjalna „Twoje smaki”	Inowrocław	usługi cateringowe i obiady abonamentowe
16	Fundacja Hodowców Polskiej Białej Gęsi	Wróble	Gęś Burger
17	Spółdzielnia Socjalna WIGOR*	Łojewo	kompleksowe prowadzenie Dziennego Domu Senior +*
POWIAT MOGILEŃSKI			
18	Zakład Aktywności Zawodowej w Przyjezierzu	Przyjezierze	usługa gastronomiczna i noclegowa

POWIAT NAKIELSKI			
19	Spółdzielnia Socjalna „Wspólnota”	Mrocza	prace przy terenach zielenionych oraz sprzątanie pobudowlane i sprzątanie obiektów sportowych
POWIAT ŚWIECKI			
20	Fundacja Aktywizacji i Integracji	Nowe	usługi sprzątające, a także produkty rękodzielnicze grawerowane
POWIAT TORUŃSKI			
21	Spółdzielnia Socjalna „Lubiczanka”	Lubicz Dolny	1. usługa pocztowa i reklamowa 2. usługi ogrodnicze
POWIAT TUCHOLSKI			
22	Zakład Aktywności Zawodowej	Tuchola	1. usługi gastronomiczne, hotelowe oraz prowadzenie placu zabaw dla dzieci 2. usługi prowadzenia pola biwakowego wraz z kawiarnią o nazwie „Na klaftach” w Świcie
23	Spółdzielnia Socjalna "Borowiacki Wigor"*	Gostycyn	usługi gastronomiczne w placówce i catering, usługi fizjoterapeutyczne, usługi w ramach pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku*

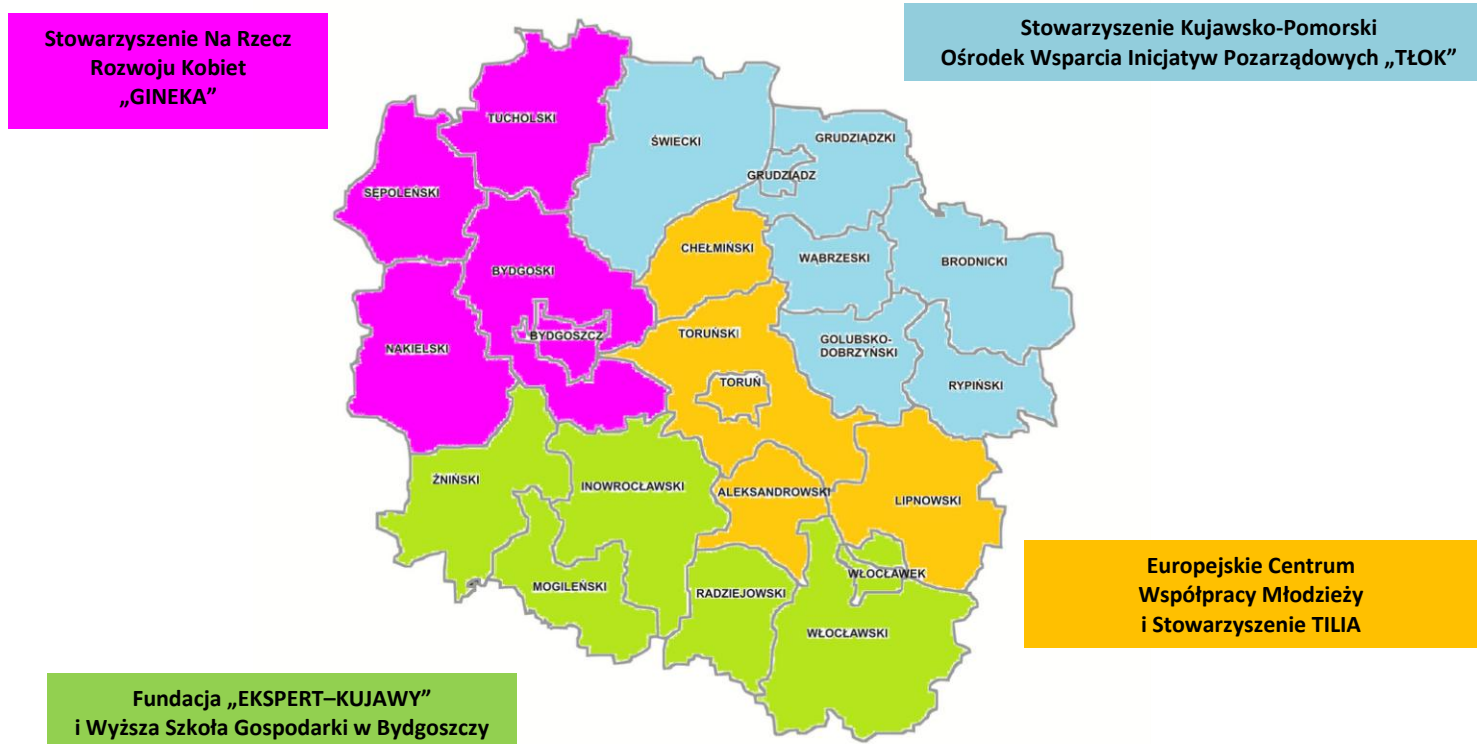
*podmioty i produkty/usługi wyróżnione w 2018 r.

Na podstawie danych Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu
Stan na dzień 31 grudnia 2018 r.

Aneks nr 8 Baza OWES

Infrastrukturalne wsparcie ekonomii społecznej w województwie kujawsko-pomorskim w 2018 r.

- projekty w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020 /Poddziałanie 9.4.1/

- **SUBREGION 1** (powiaty: tucholski, nakielski, sępoleński, bydgoski, m. Bydgoszcz)
Beneficjent: Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Kobiet GINEKA
Tytuł projektu: Kujawsko-Pomorski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej IV
Okres realizacji projektu: 01.06.2016 – 30.09.2019
- **SUBREGION 2** (powiaty: chełmiński, toruński, m. Toruń, aleksandrowski, lipnowski)
Beneficjent: Europejskie Centrum Współpracy Młodzieży i Stowarzyszenie TILIA
Tytuł projektu: Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Toruniu
Okres realizacji projektu: 01.06.2016 – 30.09.2019
- **SUBREGION 3** (powiaty: świecki, grudziądzki, m. Grudziądz, wąbrzeski, brodnicki, golubsko-dobrzyński, rypiński)
Beneficjent: Stowarzyszenie Kujawsko-Pomorski Ośrodek Wsparcia Inicjatyw Pozarządowych TŁOK
Tytuł projektu: OWES TŁOK
Okres realizacji projektu: 01.09.2016 – 30.09.2019
- **SUBREGION 4** (powiaty: żniński, mogileński, inowrocławski, radziejowski, włocławski, m. Włocławek)
Beneficjent: Fundacja Ekspert-Kujawy z Inowrocławia i Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy.
Tytuł projektu: Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
Okres realizacji projektu: 01.07.2016 – 30.09.2019

Aneks nr 9 Skład osobowy Regionalnego Komitetu Ekonomii Społecznej

Skład Regionalnego Komitetu Ekonomii Społecznej²³:

- 1) przedstawiciele strony samorządowej:
  - a) **Krystyna Żejmo-Wysocka, Dyrektor Departamentu Spraw Społecznych Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu - PRZEWODNICZĄCA Komitetu**
  - b) Piotr Całbecki, Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego - przedstawiciel Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego,
  - c) Adam Szponka, Dyrektor Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu,
  - d) Michał Heller, Naczelnik Wydziału Programowania Europejskiego w Departamencie Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu,
  - e) Violetta Weroniecka, Naczelnik Wydziału Rozwoju Gospodarczego w Departamencie Rozwoju Gospodarczego i Współpracy Międzynarodowej Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu,
  - f) Karolina Kluth, przedstawiciel Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Toruniu,
  - g) Barbara Moraczewska, Zastępca Prezydenta Miasta Włocławek ds. edukacji i spraw społecznych –przedstawiciel Konwentu Prezydentów Miast Województwa Kujawsko-Pomorskiego,
  - h) Tadeusz Kacprzak, Wójt Gminy Inowrocław – przedstawiciel Konwentu Wójtów Gmin Wiejskich Województwa Kujawsko-Pomorskiego,
  - i) Krzysztof Chodubski, Burmistrz Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński – przedstawiciel Konwentu Burmistrzów Województwa Kujawsko-Pomorskiego,
  - j) Dariusz Wochna, Starosta Aleksandrowski – przedstawiciel Konwentu Starostów Województwa Kujawsko-Pomorskiego,
  - k) Anna Toby, Kierownik Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tucholi – przedstawiciel Konwentu Dyrektorów i Kierowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie,
  - l) Jarosław Bochenek, Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Toruniu,
  - m) Ewa Tadrowska, Dyrektor Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nakle nad Notecią – przedstawiciel Konwentu Ośrodków Pomocy Społecznej województwa kujawsko-pomorskiego;
- 2) przedstawiciele środowiska ekonomii społecznej z regionu:
  - a) **Ewa Kwiesielewicz-Szyska, przedstawiciel Ośrodka Wspierania Ekonomii Społecznej prowadzonego Stowarzyszenie Kujawsko-Pomorski Ośrodek Wsparcia Inicjatyw Pozarządowych „Tłok” – WICEPRZEWODNICZĄCA Komitetu,**

---

²³ Zgodnie ze stanem na dzień 31 grudnia 2018 roku. (Na podstawie Uchwał Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego: nr 53/1936/15 z dnia 30.12.2015 r. w sprawie określenia składu osobowego Regionalnego Komitetu Ekonomii Społecznej, oraz uchwał zmieniających : nr 53/1937/15 z dnia 30.12.2015 r., nr 19/591/16 z dnia 11.05.2016 r., nr 41/1624/16 z dnia 19.10.2016 r., nr 21/959/17 z dnia 31 maja 2017 r. nr 45/2025/17 z dnia 8 listopada 2017 r. oraz nr 18/812/18 z dnia 9 maja 2018 r.)

- b) Przemysław Kamycki, przedstawiciel Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej w Toruniu prowadzonego przez Europejskie Centrum Współpracy Młodzieży i Stowarzyszenie Tilia,
  - c) Grażyna Burdzy, przedstawiciel Ośrodka Wspierania Ekonomii Społecznej prowadzonego przez Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Kobiet GINEKA,
  - d) Jarosław Napierała, przedstawiciel Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej prowadzonego przez Fundację Ekspert-Kujawy oraz Wyższą Szkołę Gospodarki w Bydgoszczy,
  - e) Małgorzata Kowalska, Dyrektor CISTOR-u Stowarzyszenia Partnerstwo Społeczne – przedstawiciel instytucji zatrudnienia socjalnego – CIS,
  - f) Joanna Danicka, Zastępca Dyrektora CISTOR-u Stowarzyszenia Partnerstwo Społeczne – przedstawiciel instytucji zatrudnienia socjalnego – KIS,
  - g) Katarzyna Lubańska, Dyrektor Zakładu Aktywności Zawodowej w Drzonowie – przedstawiciel instytucji reintegracji społeczno-zawodowej – ZAZ,
  - h) Alicja Urbaniak, Kierownik WTZ "RAZEM" przy Stowarzyszeniu Pomocy Upośledzonym Umysłowo w Inowrocławiu – przedstawiciel instytucji reintegracji społeczno-zawodowej – WTZ,
  - i) Paweł Chudek, Prezes Spółdzielni Socjalnej CULMEN – przedstawiciel spółdzielni socjalnych,
  - j) Katarzyna Lipowiec, Kierownik Biura Lokalnej Grupy Działania „Gminy Powiatu Świeckiego” - przedstawiciel Lokalnych Grup Działania,
  - k) Marek Borzyszkowski, przedstawiciel Sejmiku Organizacji Pozarządowych Województwa Kujawsko-Pomorskiego,
  - l) Paweł Gorecki, przedstawiciel Rady Działalności Pożytku Publicznego Województwa Kujawsko-Pomorskiego;
- 3) przedstawiciele środowiska nauki i biznesu:
- a) dr Wojciech Goszczyński, przedstawiciel Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu,
  - b) dr Jolanta Laskowska, Zastępca Dyrektora Instytutu Prawa, Administracji i Zarządzania Wydziału Administracji i Nauk Społecznych Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy,
  - c) Janusz Pucek, Dyrektor Toruńskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A.,
  - d) Hanna Łowicka, Dyrektor Biura Związku Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych w Bydgoszczy Sejmik Gospodarczy Województwa Kujawsko-Pomorskiego,
  - e) Roman Rogalski, przedstawiciel Kujawsko-Pomorskiej Wojewódzkiej Rady Dialogu Społecznego.

Aneks nr 10 Informacja o Międzynarodowym Forum Ekonomii Społecznej (IX Kujawsko-Pomorskim Forum Ekonomii Społecznej)

EKONOMIA SPOŁECZNA NA ŚWIECIE - WYSTĄPIENIA GOŚCI SPECJALNYCH:

- Ekonomia Społeczna na Ukrainie i na świecie - Alona Revko, dr ekonomii, profesor Czernihowskiego Narodowego Uniwersytetu Technologicznego, Ukraina
- Ekonomia Społeczna w Słowenii i „green jobs” na przykładzie Reuse Centre Slovenia - Ajda Pirš, manager projektu Centrum Ponownego Użytku, Słowenia
- Sytuacja ekonomii społecznej w Polsce - Cezary Miżejewski, przewodniczący Ogólnopolskiego Związku Rewizyjnego Spółdzielni Socjalnych, Prezes Wspólnoty Roboczej Związków Organizacji Socjalnych

PANEL „O MOŻLIWOŚCI SYNERGII BIZNESU Z EKONOMIĄ SPOŁECZNĄ”

- Fundacja Bank BGŻ BNP Paribas - oraz Spółdzielnia Socjalna "Panato";
- Volkswagen-Poznań Sp. z o.o. oraz Diakonijna Spółka Zatrudnienia Sp. z o.o.;
- Mueller Fabryka Świec S.A. oraz Spółdzielnia Socjalna "Perspektywa".

GALA WYRÓŻNIENÍ

➤ *Wyróżnienia Specjalne Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego za szczególne zaangażowanie w rozwój ekonomii społecznej w regionie, a także na arenie międzynarodowej:*

- **Pani Alona Revko** – dr ekonomii, profesor Czernihowskiego Narodowego Uniwersytetu Technologicznego, Ukraina;
- **Pani Ajda Pirš** – manager projektu Centrum Ponownego Użytku – Słowenia;
- **Pan Cezary Miżejewski** - polityk społeczny, spółdzielca socjalny, członek Rady Działalności Pożytku Publicznego oraz Krajowego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej;
- **Pan prof. dr hab. Krzysztof Piątek** – Kierownik Zakładu Polityki Społecznej Instytutu Socjologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, były członek Regionalnego Komitetu Ekonomii Społecznej.

➤ *Samorząd Przyjazny Ekonomii Społecznej*

Celem przyznawania wyróżnienia jest wybór samorządów najbardziej zaangażowanych w rozwój sektora ekonomii społecznej w województwie kujawsko-pomorskim, a także tych, które najaktywniej wspierały i współpracowały z podmiotami ekonomii społecznej funkcjonującymi na ich terenie. Pośrednim celem wyróżnień było promowanie idei ekonomii społecznej i zwiększenia udziału PES w realizacji zadań publicznych wśród jednostek administracji publicznej i mieszkańców regionu. Wyróżnienie przyznano na podstawie ankiet wysłanych do samorządów i rejestrów podmiotów ekonomii społecznej.

Wyróżnienia zostały przyznane 11 samorządom z terenu województwa kujawsko-pomorskiego:

1. **Gmina Gruta;**
2. **Gmina Lubraniec;**
3. **Gmina Ryńsk;**
4. **Miasto Chełmno;**
5. **Miasto Włocławek;**
6. **Powiat Brodnicki;**
7. **Powiat Chełmiński;**
8. **Powiat Golubsko-Dobrzyński;**
9. **Powiat Inowrocławski;**
10. **Powiat Rypiński;**
11. **Powiat Świecki.**

☞ ***Samorząd Rozwijający Ekonomię Społeczną***

W związku z faktem, że coraz więcej samorządów dostrzega sens i potrzebę działań na rzecz osób szczególnie potrzebujących, poprzez rozwój ekonomii społecznej, Kapituła powołana przez Regionalny Komitet Ekonomii Społecznej postanowiła rozszerzyć zakres wyróżnienia i szczególnie docenić samorządy, które poza stworzeniem przyjaznych warunków dla ekonomii społecznej, podejmowały dodatkową i wyróżniającą się aktywność na rzecz rozwoju ekonomii społecznej. Samorządom tym przyznano srebrne i złote wyróżnienia „Samorząd rozwijający ekonomię społeczną”.

Wyróżnienia w kategorii „srebrnej” zostały przyznane 2, zaś w kategorii „złotej” 6 samorządom z terenu województwa kujawsko-pomorskiego:

Kategoria SREBRNA

1. **Gmina Gostycyn**
2. **Miasto i Gmina Solec Kujawski**

Kategoria ZŁOTA

1. **Miasto Bydgoszcz**
2. **Miasto Toruń**
3. **Gmina Inowrocław**
4. **Gmina Lubicz**
5. **Powiat Tucholski**
6. **Powiat Wąbrzeski**

☞ ***Przedsiębiorstwo Zaangażowane Społecznie***

Po raz pierwszy w roku 2018 zostały przyznane wyróżnienia „Przedsiębiorstwo zaangażowane społecznie”. Regionalny Komitet Ekonomii Społecznej dostrzegł potrzebę wyróżnienia działań na rzecz budowania relacji międzysektorowych, wzmacniania współpracy i powiązań między podmiotami aktywnymi w sektorze przedsiębiorczości i w sferze społecznej, promowaniu postaw prospołecznych wśród przedsiębiorców oraz

upowszechniania dobrych praktyk i rozwiązań w zakresie zaangażowania społecznego przedsiębiorców i współpracy z sektorem biznesu na rzecz dobra wspólnego. Ustanowione zostało zatem wyróżnienie „Przedsiębiorstwo zaangażowane społecznie”, które służy nagrodzeniu przedsiębiorstw, które wspierają i realizują działania społeczne, tj. takie, które wykraczają poza działalność biznesową (nie prowadzi do osiągnięcia bezpośredniego zysku finansowego), ale dotyczą spraw ważnych i wartościowych, działań realizowanych w różnych formach, za to zawsze we współpracy z ludźmi z najbliższego otoczenia.

Wyróżnienia zostały przyznane 5 przedsiębiorstwom z terenu województwa kujawsko-pomorskiego:

- **All 4 Care sp. z o.o. z siedzibą w Toruniu** (za: kampanie społeczne (np. „Teraz Senior!”, bezpłatne usługi „asystenta seniora” (m.in. w zakresie poruszania się po Internecie), warsztaty dla seniorów)
- **Elmot sp. z o.o. z siedzibą w Nowem** (za: wspieranie Shotokan Nadwiślańskiego Stowarzyszenia „Aktywni”, współpracę z lokalnymi organizacjami w organizacji m.in. Święta Śliwki, Cyklu Koncertów „Muzyka Kościołów”, zaprojektowanie i wybudowanie pierwszej ogrzewalni modułowej-pasywnej dla bezdomnych, wspieranie Fundacji Aktywizacji i Integracji, wspieranie lokalnego funduszu stypendialnego „Studenciak”)
- **Mueller Fabryka Świec S.A. z siedzibą w Bydgoszczy, Zakład Produkcyjny w Białym Borze** (za: współpracę ze Spółdzielnią Socjalną „Perspektywa” (m.in. program praktyk i staży dla uczestników WTZ, zlecenie usług), prezentację doświadczeń w zakresie aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych z partnerami, zwłaszcza w ramach 101Way Stars Team – dostawcy IKEA, współpracę ze Stowarzyszeniem „Otwarte Serca” w zakresie pomocy finansowej i podarunków od partnerów)
- **Odnowa Fitness - Joanna Duma z siedzibą w Wąbrzeźnie** (za: bezpłatne prowadzenie treningów i pokazów podczas imprez lokalnych (pikniki rodzinne dla rodzin zastępczych i wychowanków domów dziecka, pikniki lotnicze, Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, „aktywna Niedziela” Dla Gminy Ryńsk oraz współpracę z lokalnymi organizacjami – Stowarzyszenie Miasto Aktywni, Stowarzyszenie Inicjatywa, Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości Powiatu Wąbrzeskiego)
- **Toruńskie Zakłady Materiałów Opatrunkowych S.A. z siedzibą w Toruniu** (utworzenie fundacji „Razem Zmieniamy Świat” (m.in. projekt wsparcia opiekunów osób niesamodzielnych „Damy Radę”, bezpłatne szkolenia dla pracowników placówek świadczących opiekę długoterminową i hospicyjną oraz pomoc społeczną, międzynarodowa liga piłki nożnej osób niepełnosprawnych SENI Cup, międzynarodowe konferencje opieki długoterminowej), Międzynarodowy Turniej Tenisowy Kobiet Bella Cup, Mistrzostwa Polski w Siatkówce Plażowej Plaża Gotyku, Sponsorat Mikołajkowej Konwencji Fitness, Bella Sky Festival).

TARGI DOBRZYCH PRAKTYK EKONOMII SPOŁECZNEJ podczas Forum

- Spółdzielnia Socjalna Klub Artystyczny Cuma,
- Fundacja Kreator Uśmiechu,
- Fundacja Wolna Wisła,
- Fundacja Akademia Rozwoju Anny Kruszyk,

- ARKADIA NON PROFIT SP. z o.o.,
- Fundacja Go Torun,
- LGD Dla Miasta Torunia,
- Fundacja Zdrowego Życia,
- Spółdzielnia Socjalna "Lubiczanka",
- Fundacja Aktywizacji i Integracji,
- ZAZ Białe Błota,
- Fundacja Alternatywna,
- WTZ Bratanki,
- WTZ Polskiego Związku Niewidomych,
- Fundacja Hodowców Polskiej Białej Gęsi,
- Centrum Edukacji Młodzieży "CEM" w Górsku im. Ks. Jerzego Popiełuszki,
- Centrum Wielu Pokoleń,
- Fundacja Pro Omnis,
- Spółdzielnia Socjalna Słomiany Dom,
- RC fundacja konsultingu i rehabilitacji,
- Stowarzyszenie Tilia.

Aneks nr 11 Informacja nt. konkursu wiedzy o ekonomii społecznej dla uczniów szkół średnich

Na potrzeby konkursu została powołana komisja składająca się z ekspertów w obszarze ekonomii społecznej:

- Joanna Gus – specjalistka ds. integracji w fundacji EMIC, koordynatorka i trenerka w Centrum Edukacji Obywatelskiej;
- Ryszard Konopka – animator OWES TŁOK, konsultant i trener Narodowego Centrum Kultury w Warszawie, wykładowca akademicki;
- Aleksander Jarzemski, ekspert ds. ekonomii społecznej z Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu.

Do finału konkursu zakwalifikowali się reprezentanci:

- Zespołu Szkół Ponadpodstawowych w Chełmży;
- Zespołu Szkół Technicznych – Technikum nr 4 w Toruniu;
- Zespołu Szkół Samochodowych w Toruniu.

Finał konkursu został rozegrany w formie gry miejskiej, podczas której uczestnicy realizowali wyznaczone zadania odwiedzając:

- Sąd Rejonowy w Toruniu - VII Wydział Gospodarczy KRS;
- Pierwszy Urząd Skarbowy w Toruniu;
- Urząd Statystyczny – Oddział w Toruniu;
- Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Toruniu;
- Bank Gospodarstwa Krajowego Oddział w Toruniu;
- Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej prowadzony przez Stowarzyszenie Kujawsko-Pomorski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej „TŁOK”.

Nad przebiegiem finału czuwała komisja w składzie:

- Joanna Kamińska - animatorka w OWES „TŁOK”;
- Dorota Schreiber – prezes Zarządu Fundacji YouHavelt, realizatorka wielu projektów edukacyjnych i kulturalnych;
- Aleksander Jarzemski z Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu.